

Pauliina Pernu

**TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MALLIOIKEUDEN JA
TEKIJÄNOIKEUDEN AVULLA**

TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MALLIOIKEUDEN JA TEKIJÄNOIKEUDEN AVULLA

Pauliina Pernu
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, oikeuden- ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Pauliina Pernu

Opinnäytetyön nimi: Tekstiilisuunnittelun suojaaminen mallioikeuden ja tekijänoikeuden avulla

Työn ohjaaja: Maarit Junkkari

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2011 Sivumäärä: 58 + 8 liitesivua

Työn tutkimusongelmat ovat: Mitkä ovat mallisuojan saamisen edellytykset tekstiilisuunnittelun osalta ja eri rekisteröintimahdollisuudet? Onko pienyrittäjän tai käsityöläisen tarkoituksenmukaista käyttää mallisuoja ja jos on niin, mitä hyötyä siitä on? Milloin pienyrittäjän tai käsityöläisen tekstiilisuunnittelu ylittää tekijänoikeuslain edellyttämän teoskynnyksen? Mitä hyötyä tekijänoikeudesta on pienyrittäjälle tai käsityöläiselle?

Opinnäytetyön aihe löytyi omasta kiinnostuksestani käsitöitä ja taidetta kohtaan. Työssä on käytetty lainopillista tutkimusmenetelmää. Lisäksi työssä on käytetty laadullista tutkimusta haastattelun muodossa. Työn tärkeimpinä lähteinä on käytetty mallioikeuslakia, tekijänoikeuslakia ja neuvoston asetusta yhteisömallista. Työn havainnollistamisessa on käytetty tekijänoikeusneuvoston ratkaisuja, oikeustapauksia ja yhdenmukaistamisviraston päätöksiä.

Työn johtopäätöksistä mainittakoon, että mallisuojan saamisen edellytykset ovat uutuus ja yksilöllisyys. Rekisteröimättömältä yhteisömallilta edellytetään lisäksi, että malli on tullut tunnetuksi alalla toimivien keskuudessa. Malli voidaan rekisteröidä kansallisena mallina tai yhteisömallina. Mallilla voi joissain tapauksissa olla rekisteröimättömän yhteisömallin suoja. Mallille voidaan hakea myös kansainvälistä rekisteröintiä tai maakohtaista rekisteröintiä. Pienyrittäjän tai käsityöläisen on tarkoituksenmukaista käyttää mallisuoja, jos hän on luonut jotain uutta ja erilaista ja jos tuotteella ajatellaan olevan kysyntää markkinoilla ja tuotetta aiotaan myydä. Tekstiilisuunnittelulla voi olla lain mukaan myös tekijänoikeusuoja. Suunnittelun tulee ylittää tekijänoikeuden teoskynnys, mikä ei ole tekstiilisuunnittelun tuotteille aina itsestäänselvyys. Ylittääkseen teoskynnyksen pitää teoksen olla uusi ja omaperäinen. Tekijänoikeusuoja ei tarvitse erikseen hakea eikä se maksa mitään.

Asiasanat: mallioikeus, mallisuoja, tekijänoikeuslaki, tekijänoikeus, yhteisömalli

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
School of Business and Information Management, Option of Law and Administration

Author: Pauliina Pernu

Title of thesis: Protecting textile design by means of design right and copyright

Supervisor: Maarit Junkkari

Term and year when thesis was submitted: Autumn 2011 Number of pages:
58 + 8 attachments

This thesis focuses on the following research questions: what are prerequisites for acquiring protection of designs for the textile design and what are the different registration possibilities? Is it appropriate for a small entrepreneur's or artisan's to use design right and if so, how do they benefit from it? When do small entrepreneurs' or the artisans' textile design exceeds the threshold of originality required by the Copyright Act? What are the benefits of copyright for small entrepreneurs or artisans?

The topic of the thesis originated from my own interest in handicrafts and art. In the thesis a juridical research method was templated. Furthermore, a qualitative study was applied in a form of an interview. Registered Designs Act, Copyright Act and Council Regulation on Community Design were used as the main source material. To illustrate Copyright Council's decisions, cases and the decisions of the Office for Harmonization in the Internal Market were used.

In conclusion it should be mentioned about the thesis that the preconditions for the obtaining the design right are novelty and individuality. Furthermore it is required of the unregistered community design that the model has become known among the ones working in the field. A design can be registered as a national design or as a community design. In some cases a design can have the right of the unregistered community design. One can also apply an international registration or country registration. It is expedient for small entrepreneurs or artisans to use design right in case they have created something new and different and if there is a demand on the market. According to the law, textile design can also have a copyright. Textile design has to exceed the threshold of originality which is not always self-evident. In order to exceed this threshold of originality a piece of work has to be new and original. In addition a Copyright does not need to be applied for and it is free of charge.

Keywords: design right, protection of designs, Copyright Act, Copyright, Community design

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MALLIOIKEUDEN AVULLA	10
	2.1 Mallioikeuden saamisen edellytykset	10
	2.1.1 Mallin uutuus.....	11
	2.1.2 Mallin yksilöllisyys	13
	2.2 Mallin rekisteröiminen käytännössä	14
	2.2.1 Hakemuksen käsittelyn vaiheet	17
	2.2.2 Rekisteröinnin uudistaminen ja mallin muuttaminen	19
	2.3 Mallioikeuden sisältö ja rajoitukset	19
	2.4 Rekisteröimisen ehdottomat ja erityiset esteet	21
	2.5 Mallioikeuden loukkaus	22
	2.6 Mallioikeuden lakkaaminen	23
3	TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN YHTEISÖMALLIN AVULLA	25
	3.1 Yhteisömallin saamisen edellytykset	26
	3.2 Yhteisömallin rekisteröiminen.....	26
	3.3 Yhteisömallin tuottamat oikeudet	28
	3.4 Mallin mitättömäksi julistaminen ja mallin loukkaus.....	29
	3.5 Rekisteröimätön yhteisömalli.....	31
	3.6 Rekisteröimättömän yhteisömallin suojan edellytykset ja sen tuottamat oikeudet.....	31
4	TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN KANSAINVÄLISELLÄ REKISTERÖINNILLÄ	33
5	TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MAAKOHTAISELLA REKISTERÖINNILLÄ	36
6	TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN TEKIJÄNOIKEUDEN AVULLA.....	37
	6.1 Teoskynnyksen ylittäminen	38
	6.2 Taloudelliset ja moraaliset oikeudet	43
	6.3 Tekijänoikeuden loukkaus.....	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	47

8 POHDINTA.....	51
LÄHTEET	54
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe on tekstiilisuunnittelun suojaaminen mallioikeuden ja tekijänoikeuden avulla. Tekstiilisuunnittelua voidaan suojata monin eri tavoin. Näitä ovat suojaaminen kansallisella mallioikeudella, käyttämällä rekisteröityä yhteisömallia tai rekisteröimätöntä yhteisömallia. Tekstiilisuunnittelulle on mahdollista hakea myös kansainvälistä rekisteröintiä tai maakohtaista rekisteröintiä. Tekstiilisuunnittelulla voi olla myös joissain tapauksissa tekijänoikeussuoja.

Työn tutkimusongelmat ovat: Mitkä ovat mallisuojan saamisen edellytykset tekstiilisuunnittelun osalta ja eri rekisteröintimahdollisuudet? Onko pienyrittäjän tai käsityöläisen tarkoituksenmukaista käyttää mallisuoja ja jos on niin, mitä hyötyä siitä on? Milloin pienyrittäjän tai käsityöläisen tekstiilisuunnittelu ylittää tekijänoikeuslain edellyttämän teoskynnyksen? Mitä hyötyä tekijänoikeudesta on pienyrittäjälle tai käsityöläiselle?

Työssä tutkitaan miten tekstiilisuunnittelua on järkevintä suojata ja millä suoja-
muodolla sekä tuodaan esille eri suojamuotojen hyötyjä. Työssä tuodaan esille ne kriteerit, jotka ovat eri mallioikeuksien edellytyksenä ja miten mallioikeuden rekisteröiminen käytännössä tapahtuu. Eri mallisuojiin lisäksi työssä tuodaan esille tekijänoikeuden edellytykset tekstiilisuunnittelun osalta ja tutkitaan mitä hyötyä tekijänoikeudesta on.

Opinnäytetyössä käytetään lainopillista tutkimusmenetelmää. Lainopillisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmassa. Lainopin avulla pyritään vastaamaan kysymykseen, miten todellisessa tilanteessa toimittaisiin voimassa olevan oikeuden mukaan. Lainoppi on pääsääntöisesti lain sisällön selvittämistä ja sen tulkitsemista. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20.) Opinnäytetyössä on käytetty myös kvalitatiivista tutkimusta haastattelun muodossa. Haastattelu on yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa. Haastattelun tavoitteena on selvittää se, mitä jollakin on mielessään. Haastattelun idea on hyvin järkevä ja yksinkertainen. Haastattelu on siis tilanne, jossa haastattelijä esittää kysymyksiä haasta-

teltavalle. (Eskola & Suoranta 2001,85.) Tätä opinnäytetyötä varten olen haastatellut Patentti- ja rekisterihallituksen apulaisjohtajaa Tapio Priiaa tavaramerkki- ja mallilinjalta. Haastattelu on toteutettu sähköpostitse. (Haastattelukysymykset, liite 3.)

Opinnäytetyön aihe löytyi omasta kiinnostuksestani taidetta ja käsitöitä kohtaan. Tekstiilisuunnittelu tämän opinnäytetyön puitteissa pitää sisällään kodintekstiilit ja kaiken muun suunnittelun, jota voidaan luonnehtia tekstiilisuunnitteluksi. Työn näkökulma vastaa käsityöläisen ja pienyrittäjän näkökulmaa. Työn tarkoitus on selvittää mallioikeuden tarkoituksenmukaisuutta pienyrittäjän näkökulmasta. Tarkoitus on selvittää myös sitä, missä tapauksessa käsityöläisen tai pienyrittäjän suunnittelu ylittää tekijänoikeuden teoskynnyksen. Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä työsuhteessa syntyneiden mallien suojaamista eikä työsuhteista tekijänoikeutta. Kansainvälinen rekisteröinti ja maakohtainen rekisteröinti on työssäni esitelty lyhyesti eikä niiden osuus työssäni ole keskeinen.

Työn tärkeimpinä lähteinä ovat mallioikeuslaki (13.3.1971/221), tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404) ja neuvoston asetus yhteisömallista (12.12.2001, 2002/6/EY, EYVL L 3, 5.1.2002, 1). Muista lähteistä tärkeimpiä ovat immateriaalioikeutta, mallioikeutta ja tekijänoikeutta koskeva kirjallisuus. Kirjallisuudesta mainittakoon keskeisimpinä lähteinä mallioikeuden osalta Oeschin, Rinkinevan, Hietamiehen & Puustisen mallioikeus-muotoilun suoja vuodelta 2005. Tekijänoikeuden osalta keskeisimpiä teoksia ovat Sorvarin Tekijänoikeuden loukkaus vuodelta 2007 ja Haarmannin Tekijänoikeus ja lähioikeudet vuodelta 2005.

Käytäntöä työhön tuovat tekijänoikeusneuvoston ratkaisut, oikeustapaukset ja OHIM:in eli yhdenmukaistamisviraston päätökset. Mallioikeudesta tekstiilisuunnittelun osalta ei ole paljoa oikeuskäytäntöä. Osaksi tämä selittyy varmasti sillä, että yritykset pyrkivät ensisijaisesti käsittelemään loukkaustapaukset neuvottelemalla. Työhön on kuitenkin poimittu ne tapaukset, joita tekstiilisuunnittelusta ylipäänsä on. Tekijänoikeusneuvoston ratkaisuja oli saatavilla helpommin ja niissä tuodaan esille niitä edellytyksiä, joita teoskynnyksen ylittämiseen tarvitaan. OHIM:in tapaukset ovat kyseisen viraston mitättömyysostaston ratkaisuja.

Mallioikeus on monelle yritykselle tuntematon suojausmuoto ja sen hyötyjä ei tunneta. Moni ei osaa suojata tuotteitaan asianmukaisesti eikä tunne eri rekiste-

röintimahdollisuuksia. Tämä on erikoista, sillä Suomi on tunnettu muotoilusta. Suomessa on paljon laadukasta suunnittelua ja juuri mallioikeuden avulla voidaan suojata suunnittelutyön tuotoksia. Kuitenkin mallisuoja hyödynnetään melko vähän, koska monet eivät tunne tätä suojamuotoa. Tämä on myös yksi hyvä syy tämän työn tekemiseen.

Opinnäytetyöni on myös ajankohtainen, sillä tänä vuonna teollisuustaitteen liitto Ornamo täyttää 100 vuotta. Ornamon jäsenet toimivat teollisen muotoilun, tekstiili-, vaatetus-, taidekäsityön ja taiteen aloilla. 100-vuotis-juhlanäyttelyn nimi on Ornamo Preesens ja sen alaotsikkona on taide-käsityö-muotoilu. Juhlanäyttelyssä on keskeinen rooli taidekäsityöllä ja etenkin tekstiilitaiteella. (Ornamo 2011, hakupäivä 14.6.2011.)

2 TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MALLIOIKEUDEN AVULLA

Mallioikeuslaki (13.3.1971/221) säätelee Suomessa, mitä käsitetään termillä malli, ja sitä, minkälainen malli voi saada mallioikeuslain edellyttämän mallisuojan. Mallioikeuden peruskäsitteitä ovat mallin, tuotteen, uutuuden, yksilöllisyyden ja luovuuden käsitteet.

Aihepiirin keskeisin termi on malli, sillä tämä määrittää suojan kohteen. Laissa mallilla tarkoitetaan tuotteen tai sen osan ulkomuotoa, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteistä. Näitä piirteitä ovat värit, ääriviivat, muodot, materiaali tai pintarakenne. (Mallioikeuslaki 1:1a.1 §.)

Vuonna 2010 suomessa rekisteröitiin 236 uutta mallia. Haettuja rekisteröintejä oli 324 kappaletta, joten osa malleista jäi ilman rekisteröintiä. Näistä 36 mallia peruutettiin ja 81 mallirekisteröintiä jätettiin silleensä. Vain viisi hakemusta hylättiin. Rekisteröintihakemuksia saapui 187, joten samalla hakemuksella on haettu useamman mallin rekisteröimistä yhdellä kertaa. (Patentti- ja rekisteri hallitus 2011a, hakupäivä 24.5.2011.)

2.1 Mallioikeuden saamisen edellytykset

Yksinoikeuden malliin voi saada se, joka on luonut mallin tai se, jolle mallin luojalla on siirtänyt oikeutensa. Yksinoikeuden saaminen tapahtuu rekisteröimällä malli. Mallioikeuslaki siis edellyttää mallin olevan luovan työn tulosta. (Mallioikeuslaki 1:1 §.) Tämä vaatimus on yhteydessä mallioikeuslainsäädännön tavoitteeseen kannustaa uuteen muotoiluun. Eihän olisi tarkoituksen mukaista suojata jäljiteltäviä malleja. Luovan työn tulosta eivät ole tavanomaiset kuviot, kuten ympyrä, pallo tai neliö. (Haarmann 2006, 214.)

Mallilla tarkoitetaan tuotetta tai sen osan ulkomuotoa, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteistä, kuten ääriviivoista, väreistä, muodosta, linjoista, pintarakenteesta tai sen materiaalista (mallioikeuslaki 1:1a.1 §). Tuotteella tarkoitetaan teollisesti tai käsityönä valmistettuja tavaroita ja myös moniosaisten tuotteiden osia sekä pakkauksia ja niiden ulkoasuja, graafisia symboleja ja kirjaintyyppejä (mallioikeuslaki 1:1a.2 §).

Mallioikeus suojaa siis esineen ulkomuotoa ja mallilla käsitetään tuotteen tai sen osan ulkomuotoa. Myös tuotteen koristeen osa eli ornamentin malli on suojattavissa. Tyypillinen esimerkki ornamentista on kuvio, jota käytetään esimerkiksi verhoissa ja muissa kodin tekstiileissä. (Haarmann & Mansala 2007, 72-73.) Mallioikeudella voi suojata niin koriste-esineitä, kuin käyttöesineitäkin. Mitään laatuvaatimuksia esteettisyyden tai käytännöllisyyden suhteen ei aseteta. (Haarmann 2006, 210.)

Suomen mallioikeuslaki ei tunne rekisteröimätöntä mallia, joten oikeuden malliin voi saada vain rekisteröinnillä. Rekisteriviranomainen tarkistaa, että rekisteröitävä malli täyttää lain edellytykset, mutta tarkastus ei kuitenkaan käytännön syistä voi olla aukoton. (Oeschym.2005, 103.)

2.1.1 Mallin uutuus

Laki määrittelee mallin uutuuden sillä perusteella, että toista samanlaista mallia ei ole tullut julkiseksi ennen rekisteröintihakemuksen tekemispäivää eikä etuoikeutta vaadittaessa ennen etuoikeuspäivää. Mallit ovat samanlaisia, jos niiden piirteet eroavat vain epäolennaisilta yksityiskohdiltaan. (Mallioikeuslaki 1:2.2 §.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aiemmin julkiseksi tulleen mallin pitäisi olla lähes identtinen uudemman mallin kanssa, jotta uutuuden katsottaisiin puuttuvan. Julkiseksi tuleminen tarkoittaa, että malli on julkaistu rekisteröintimenetelyssä tai muutoin. (Haarmann ym. 2007, 74.)

Malli tulee julkiseksi myös, jos se on asetettu näytteille tai, jos sitä on käytetty liiketoiminnassa (mallioikeuslaki 1:3.2 §). Muulla tavalla tunnetuksi tuleminen voi tarkoittaa esimerkiksi mallin esittämistä internetissä, televisiossa tai sanoma-

lehdessä. Myös mallin mukaisen tuotteen esitleminen messuilla tai sen myyminen on julkiseksi tulemista. (Oesch ym. 2005, 115-116.)

Mallioikeuslaissa on säännös, joka mahdollistaa mallin julkistamisen 12 kuukauden aikana ennen hakemuspäivää (mallioikeuslaki 1:3a §). Tämä niin sanottu grace period, suomeksi uutuuden suoja-aika on mahdollinen silloin, kun halutaan tehdä markkinointitutkimusta siitä, kannattaako mallia ylipäänsä rekisteröidä. Suoja-ajasta on hyötyä myös silloin, kun mallin luoja julkistaa mallin tietämättömänä mallin uutuusvaatimuksesta. Säännöstä sovelletaan myös väärinkäytösten yhteydessä, jolloin mallin uutuutta ei ole menetetty esimerkiksi liikesalaisuuden salassapitovelvoitteen rikkomisen vuoksi. (Haarmann ym. 2007, 76.)

Uutuus tarkoittaa sitä, että mallia ei pidä julkistaa ennen rekisteröinnin hakemispäivää. Tähän on kuitenkin luotu poikkeussääntö: Mallin luoja tai hänen oikeuden omistajansa suorittamat julkaisutoimet eivät tuhoa mallin uutuutta, ellei julkistamisesta hakemispäivään ole ehtinyt kulua 12 kuukautta. Patentti- ja rekisterihallituksen suositus kuitenkin on, että rekisteröintiä kannattaa aina hakea ennen mallin julkistamistoimia. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Mallioikeuslaissa säädetään myös, että malli ei ole tullut julkiseksi, jos se ei ole tullut Euroopan unionissa alalla toimivien tietoon tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä ennen rekisteröintihakemuksen tekemispäivää tai etuoikeuspäivää (mallioikeuslaki 1:3.3 §). Rekisteriviranomainen tutkii mallin uutuuden tutkimalla kaikki Suomessa vireillä olevat ennen hakemuksen tekemispäivää tehdyt mallinrekisteröintihakemukset. Lisäksi tutkitaan rekisterissä olevat mallit ja rekisteristä poistetut mallit. (Mallioikeusasetus 13.2 §.)

2.1.2 Mallin yksilöllisyys

Mallioikeus myönnetään, jos malli on yksilöllinen ja uusi. Malli on silloin yksilöllinen, jos sen kokonaisvaikutelma poikkeaa ennen rekisteröintihakemuksen tekemispäivää tunnetuksi tulleiden mallien kokonaisvaikutelmasta. Lisäksi yksilöllisyyden arvioinnissa on otettava huomioon mallin luoja vapaus mallin kehittämisessä. (Mallioikeuslaki 1:2.2 §.)

Mallioikeus voidaan myöntää, jos edellytykset sekä mallin uutuudesta, että yksilöllisyydestä molemmat täyttyvät. Lain edellyttämä kokonaisvaikutelman ero tarkoittaa selvää eroa. Jos mallien välinen ero koskee vain vähäisiä yksityiskohtia, ei mallia voida pitää yksilöllisenä. Vaikka malli muistuttaisi aiempia malleja, mutta ilmentää selvästi luovaa itsenäistä työpanosta, on kyseessä yksilöllinen malli. Vaikka kyseessä olisi vain yhden yksityiskohtan poikkeaminen toisesta tunnetusta mallista, voi kyseessä olla yksilöllinen malli, jos yksityiskohtan vaikutus kokonaisuuteen on riittävän merkittävä. (Oesch ym. 2005, 105-107.)

Ei voida sanoa suoraan, kuinka paljon haetun mallin pitää erota aiemmin tunnetuista päästäkseen rekisteriin. Vaatemalleissa voidaan kiinnittää huomiota muun muassa väreihin ja kuvioihin, joilla uutta muotoilua luodaan. Sellaisen mallin suoja-ala, joka on hyvin ainutlaatuinen ja urauurtava, on laajempi, kuin sellaisen mallin, jossa on kenties vain joitakin pikku yksityiskohtia tekemässä eroa aiempiin malleihin. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Malli ei ole yksilöllinen, jos se on niin sanotusti tavanomainen. Tavanomaisena mallia pidetään, jos se edustaa kyseiselle tuotteelle tunnusomaista ja yleisesti käytössä olevaa muotoilua. Malli voi kuitenkin täyttää yksilöllisyyden vaatimukset kokonaisuutta arvioitaessa, vaikka sen yksityiskohdat olisivatkin tavanomaisia. Yksilöllisyys voi ilmetä siten, että tavallisia yksinkertaisia piirteitä on yhdistetty uudella erilaisella tavalla. (Oesch ym. 2005, 112.)

Seuraava korkeimman oikeuden ratkaisu käsittelee pöytäliinan rekisteröinnin kumoamista sillä perusteella, että liinassa oli käytetty tavanomaisia kuvioita. Tällaisten entuudestaan tuttujen ja tavanomaisten kuvioiden tekeminen ei täytä omaperäisyyden vaatimusta, jolloin mallia ei voida rekisteröidä.

Korkein oikeus on ottanut kantaa pöytäliinan ja tarjoiluliinan mallien rekisteröimiseen. Rekisteröinti kumottiin, sillä mallit eivät olennaisesti eronneet siitä, mikä oli tullut tunnetuksi ennen rekisteröinnin hakemista. Malleissa esiintyneen ympyrän jakaminen segmentteihin ja sektoreihin oli vanhastaan tunnettua eikä näiden muotojen käyttäminen pöytä- ja tarjoiluliinoissa edellyttänyt luovaa työpanosta. (KKO 6.4.1982 T 3145, Finlex.)

Laki edellyttää, että mallin yksilöllisyyttä arvioidaan asiaan perehtyneen käyttäjän näkökulmasta. Jos asiaan perehtyneen käyttäjän kokonaisvaikutelma mallista poikkeaa aiemmista tunnetuista malleista, on malli yksilöllinen. (Mallioikeuslaki 1:2.3 §.) Asiaan perehtyneeltä käyttäjältä edellytetään, että hänellä on tietoa ja ymmärrystä kyseiseen tuotteeseen liittyvistä malleista ja niiden vaihtelumahdollisuuksista. Perehtyneen käyttäjän ei kuitenkaan tarvitse olla niin perehtynyt alaan, kuin alan suunnittelijan. Jonkin tuotteen osalta tarvitaan ehkä useampi perehtynyt käyttäjä arvioimaan tuotteen yksilöllisyyttä. (HE 6/2002 vp, 15.)

Mallin yksilöllisen luonteen arvioinnissa tulee huomioida myös se, että mallin luojan mahdollisuus muotoilla malli on usein rajallinen. Rajoitteita voi asettaa esimerkiksi mallin käyttötarkoitus tai se seikka, että soveltuakseen tiettyyn tarkoitukseen mallissa tulee olla tiettyjä piirteitä. (Oesch ym. 2005, 107.)

2.2 Mallin rekisteröiminen käytännössä

Mallioikeuden rekisteriviranomaisena toimii Patentti- ja rekisterihallitus. Rekisteröintihakemus (liite 1) tehdään kirjallisesti rekisteriviranomaiselle. Hakemuksessa ilmoitetaan mallin luoja. Jos rekisteröintiä hakee joku muu, hakijan on selvitettävä oikeutensa malliin. Hakemuksessa ilmoitetaan tuote tai tuotteet, joita hakemus koskee. Hakemukseen liitetään lisäksi kuvia mallista. Hakija voi antaa lisäksi mallikappaleen mallista. (Mallioikeuslaki 2:9 §, 2:10.1-3§.)

Rekisteröintihakemuksessa ilmoitetaan hakijan nimi, kotipaikka ja osoite. Hakijana voi olla myös useampi henkilö ja/tai oikeushenkilö. Hakemuksen tekemisessä voi käyttää myös asiamiestä. Tällöin hakemukseen liitetään valtakirja. Mallin luojusta ilmoitetaan nimi ja osoite. Mallin luoja on aina fyysinen henkilö, ei yritys. Mallin luoja voi olla useampia. Jos rekisteröintiä hakee joku muu,

kuin mallin luoja, täytyy hänellä olla oikeus malliin, jonka hän allekirjoituksellaan vahvistaa. (Mallioikeuslaki 2:10.1-2 §; Patentti- ja rekisterihallitus 2011d, hakupäivä 22.5.2011.) Siitä, ketkä käytännössä hakevat tekstiilisuunnittelulle mallisuoja ei ole tutkittua tietoa. Tuntuu kuitenkin olisi, että mallisuoja hakevat joko yksittäiset ihmiset, jotka toimivat tekstiilialalla tai sitten alan pienet ja keskisuuret firmat. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Hakemus voi sisältää useita malleja, jos ne kuuluvat samaan luokkaan teollis-mallien kansainvälisen luokituksen perustamista koskevan Locarnon sopimuk-sen mukaan (mallioikeuslaki 2:11 §). Rekisteröintihakemus katsotaan tehdyksi vasta, kun hakija on antanut mallia esittävän kuva-aineiston tai mallikappaleen sekä suorittanut hakemusmaksun (mallioikeuslaki 2:10 a §).

Hakemuksessa nimetään tuote, jolle rekisteröintiä haetaan. Hakemus voi sisäl-tää useita malleja, jolloin mallit numeroidaan. Mallit luokitellaan Locarnon sopi-muksen mukaisesti käyttötarkoituksensa mukaisesti. Hakijan ehdottama luoki-tus tarkastetaan aina virastossa. Hakemuksen tärkein osa on kuva-aineisto. Suojan laajuus määräytyy kuvien mukaan. Hakemuksen vireilletulo edellyttää, että siihen on liitetty kuva-aineisto tai mallikappale. Kuva-aineiston voi toimittaa myös myöhemmin. Rekisteröinti on pääsääntöisesti mustavalkoinen, mutta se on mahdollista tehdä myös värillisenä, jos väreillä on erityinen merkitys mallis-sa. Hakemukseen voi halutessaan liittää mallikappaleen. (Mallioikeuslaki 2:10.3 §, 2:11 §; Patentti- ja rekisterihallitus 2011d, hakupäivä 22.5.2011.)

Tuoteluokkia on yhteensä 34 ja niissä kussakin on useampia alaluokkia. Pää-luokassa 2: Vaatteet ja ompelutarvikkeet on kahdeksan alaluokkaa ja pääluo-kassa 5: Tekstiilitavarat sekä teko- ja luonnonaineista tehdyt kelmut ja arkit on seitsemän alaluokkaa. (Priia 27.9.2011, haastattelu.) Tekstiilisuunnittelun tuotteet voidaan luokitella lisäksi luokkaan 6: Huonekalut ja muut sisustustarvikkeet. Tämä luokka sisältää verhot, tyyny, pöytä- ja lautasliinat, liinavaatteet, vuode-huovat ja peitteet. Tässä luokassa on yhteensä 14 alaluokkaa. (Patentti- ja re-kisterihallitus 2010e, hakupäivä 24.5.2011.)

Esimerkiksi pääluokkaan 2 kuuluville malleille on haettu vuosien 2008-2010 vä-lisenä aikana rekisteröintejä yhteensä 29 kappaletta. Pääluokkaan 5 on samal-la aikavälillä haettu yhteensä 3 rekisteröintiä. Tänä aikana mallien rekisteröinte-

jä on yhteensä haettu kaikkiin luokkiin 817 kappaletta. Tekstiilialan malleja ei ole siis kovin innokkaasti suojattu. Näin on ollut siitä saakka, kun malleja on Suomessa voinut suojata. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Suomalaisten tekemien hakemusmäärien vähäisyydestä päätellen, olipa kyse kansallisesta mallisuojusta, yhteisömallista tai kansainvälisestä rekisteröinnistä, voidaan todella aiheellisesti kysyä, tunnetaanko näitä mahdollisuuksia, vai eikö vaan välitetä mallin suojaamisesta. Tietoa on kyllä saatavissa esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen sivuilla. Patentti- ja rekisterihallitus on lisäksi lähettänyt informaatiokirjeitä uusille ja vanhoille yrityksille mallisuojan merkityksestä. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Jos hakemuksessa halutaan vedota etuoikeuteen, toisin sanoen vedotaan aikaisempaan ulkomailla tehtyyn hakemukseen, on etuoikeuteen vedottava jo hakemusta jätettäessä, jotta asia huomioidaan. Hakemuksessa mainitaan se maa, jossa ensimmäinen hakemus on tehty, hakemuksen päivä sekä numero. Etuoikeuteen voi vedota kuuden kuukauden aikana ensimmäisen hakemuksen tekopäivästä. (Mallioikeuslaki 1:8.1-4 §.) Hakemus on mahdollista pitää salassa kuuden kuukauden ajan, jos hakija sitä hakee. Hakemuksen allekirjoittaa asiamies tai hakija/hakijat. Hakemus toimitetaan postitse, sillä sähköistä hakemusta ei toistaiseksi ole mahdollista tehdä. Hakemus tulee vireille vasta, kun hakemusmaksu on maksettu. Hakemusmaksu on 185 euroa. Mahdollisia lisämaksuja ovat yhteisrekisteröintimaksu jokaiselta mallilta ensimmäisen jälkeen 100 euroa ja mallikappaleen säilytysmaksu 50 euroa. (Patentti- ja rekisterihallitus 2011d,f, hakupäivä 22.5.2011.)

Kansallisen rekisteröinnin hakeminen on järkevää silloin, kun tuotteen markkinat on Suomessa. Jos taas on syytä olettaa, että kyse on potentiaalisesta rajat ylittävästä hittituotteesta, niin silloin yhteisömalli on parempi vaihtoehto. Yhteisömallihan kattaa koko yhteisön alueen ja kansallinen malli kattaa vain Suomen alueen. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

2.2.1 Hakemuksen käsittelyn vaiheet

Rekisteröintiedellytyksiä tutkiessaan rekisteriviranomaisen on otettava huomioon kaikki seikat, mitkä sillä on tiedossa. Uutuustutkimus käsittää Suomea koskevat vireillä olevat hakemukset, rekisterissä olevat mallit sekä rekisteristä poistetut mallit. (Mallioikeusasetus 13.1-2§.)

Mallin uutuus ja yksilöllisyys tutkitaan käytännössä siten, että käydään läpi kyseisen luokan aiemmin luokitellut mallit. Lähellä olevien mallien kohdalla harkitaan tapaus kerrallaan, eroaako haettu malli ulkomuodoltaan aiemmista malleista riittävästi. Tutkimusaineisto on varsin rajallinen käsittäen vain Suomessa aikaisemmin haetut mallit ja sieltä jo poistetut mallit. Rekisteröinnin jälkeenkin voi kuka tahansa tehdä väitteen rekisteröintiä vastaan kahden kuukauden kuluessa. Väitemallina voi menestyä käytännössä missä päin maailmaa tahansa julki-seksi tullut malli, kunhan sen voidaan osoittaa tulleen julkiseksi ennen rekisteröityä mallia vaikkapa näyttelyssä tai liiketoiminnan yhteydessä. Väiteajan jälkeenkin rekisteröinti voidaan vielä kumota Helsingin käräjäoikeudessa, jos uutuuden ja yksilöllisyyden katsotaan puuttuneen. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Mallin rekisteröintihakemuksen tultua vireille viranomaisen tarkistaa, voidaanko ilmoitetulle kohteelle ylipäänsä hakea mallioikeutta. Rekisteriviranomainen tarkistaa myös, että hakemus on tehty oikein. (Mallioikeuslaki 2:14 §.) Hakemuksesta tutkitaan, voidaanko mallia pitää uutena ja yksilöllisenä ja täyttääkö se rekisteröinnille asetettavat edellytykset. Tutkimus tehdään hakemuksessa ilmoitettujen tuotteiden ja niiden luokituksen perusteella. Rekisteröinnin esteet tutkitaan, jolloin hakija voi varmistua siitä, ettei hänen mallinsa loukkaa jonkun toisen Suomea koskevaa rekisteröityä mallioikeutta. Mikäli hakemus on asianmukainen ja esteitä ei ole, hakemus kuulutetaan. Kuuluttaminen tapahtuu siten, että hakemuksen kuva-aineisto ja muut hakemusta koskevat tiedot julkaistaan Mallioikeuslehdessä. Kuuluttamisen tarkoituksena on varata yleisölle tilaisuus tehdä väite mallia vastaan. Salassa pidettävän hakemuksen osalta kuulutus tehdään vasta salassapitoajan jälkeen. Jos hakemuksessa havaitaan puutteellisuksia tai hyväksymiselle on jokin este, hakijaa kehoitetaan määräajassa korjaamaan puutteellisuudet. Jos kuulutettua hakemusta vastaan ei ole tehty väi-

tettä määräajan kuluessa, malli merkitään mallirekisteriin. (Oesch ym. 2005, 148-150, 152.) Rekisteröinti on voimassa viisi vuotta hakemuspäivästä lukien ja se voidaan uudistaa neljä kertaa, aina viideksi vuodeksi kerrallaan. Uusi rekisteröintikausi lasketaan edellisen päättymisestä. (Mallioikeuslaki 3:24 §.)

Jos joku väittää rekisteriviranomaiselle, että hänellä on parempi oikeus malliin, kuin hakijalla ja asia näyttää epäselvältä, voi viranomainen kehottaa välipäätöksellä, että hänen tulee tietyn määräajan kuluessa nostaa kanne tai väitettä ei huomioida. Jos tuomioistuimessa on vireillä riita paremmasta oikeudesta malliin, voidaan rekisteröintihakemuksen käsittely keskeyttää siihen asti, kunnes juttu on lopullisesti ratkaistu. Jos joku näyttää rekisteriviranomaiselle, että hänellä on parempi oikeus malliin, kuin hakijalla, pitää hakemus pyynnöstä siirtää hänelle. (Mallioikeuslaki 2:16-17.1 §.)

Muutosta päätökseen voidaan hakea Patentti- ja rekisterihallituksen valituslautakunnalta (mallioikeuslaki 2:22 §). Muutosta haetaan kirjallisesti ja valitus tulee tehdä 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Vain lopullisista päätöksistä voi valittaa. Esimerkiksi, jos hakemus on hylätty, siitä voi valittaa, sillä se on lopullinen päätös. Valitusoikeus on pääasiassa hakijalla. Väitteentekijällä on valitusoikeus, jos hakemus on hyväksytty väitteestä huolimatta. (Oesch ym. 2005, 154.)

Valituslautakuntaan voi valittaa se, jolle päätös on vastainen. Jos hakemus hylätään, niin hakija voi valittaa valituslautakuntaan. Jos väite rekisteröintiä vastaan hylätään, niin väitteentekijä voi valittaa valituslautakuntaan. Valitus pitää perustella hyvin, jotta se voisi menestyä. Valituksessa pitää tuoda esille oman mallin erinomaisuutta ja yksilöllisyyttä. Hylätyn väitteen tekijän pitää osoittaa, että malli on ollut yleisessä tiedossa jo pitkään ennen hakemuksen tekopäivää. Näyttökysymykset ovat väiteasioissa keskeisessä roolissa. Ylipäänsä väitteet ovat malliasioissa hyvin harvinaisia, alle 10 kappaletta vuodessa viime vuosina. Tekstiilimalleihin niistä ei ole kohdistunut yhtäkään, mutta näitä tietoja ei ole erikseen tilastoitu. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

2.2.2 Rekisteröinnin uudistaminen ja mallin muuttaminen

Rekisteröinti voidaan uudistaa aikaisintaan vuotta ennen rekisteröintikauden päättymistä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa sen päättymisestä. Uudistamista haetaan kirjallisesti, jos rekisterimerkintöihin tehdään muutos. Muuten rekisteröinti uusitaan maksamalla uudistamismaksu. Rekisteröinnin uudistaminen pitää kuuluttaa. (Mallioikeuslaki 3:25.1-3 §.)

Mallin rekisteröinti on voimassa viisi vuotta rekisteröinnin hakemuspäivästä alkaen. Rekisteröinti voidaan uudistaa neljä kertaa ja viideksi vuodeksi kerrallaan. (Mallioikeuslaki 3:24§.) Mallioikeuden pisin mahdollinen voimassaoloaika on 25 vuotta ja se edellyttää rekisteröinnin uudistamista kunkin viisivuotiskauden jälkeen. Jos mallin uudistamisen yhteydessä halutaan rekisteriin tehdä muutoksia, kuten muuttaa haltijan nimeä tai osoitetta, tulee hakemus tehdä kirjallisesti. (Oesch ym. 2005, 156.)

Rekisteröityä mallia voidaan muuttaa haltijan kirjallisesta hakemuksesta. Muutetun mallin täytyy täyttää lain rekisteröintiedellytykset. Mallin kokonaisvaikutelman olennaiset piirteet eivät saa muuttua ja hakemuksesta peritään mallin muuttamismaksu. Lisäksi muutoksesta tulee kuuluttaa. (Mallioikeuslaki 3:25a.2 §.) Mallin tulee siis muuttamisen jälkeenkin täyttää uutuuden ja yksilöllisyyden vaatimukset. Hakemuksen mallin muuttamisesta voi tehdä vain haltija, ei ulkopuolinen. Mallin muuttamisesta kuulutetaan Mallioikeus-lehdessä ja siitä tehdään merkintä rekisteriin. Aiemmin mallin muuttaminen ei ollut mahdollista rekisteröimisen jälkeen. Mallioikeusdirektiivin voimaantulon jälkeen vuonna 2002 on mallin muuttaminen ollut mahdollista. (Oesch ym. 2005, 156-157.)

2.3 Mallioikeuden sisältö ja rajoitukset

Mallioikeus käsittää kaikki mallit, joista asiaan perehtynyt käyttäjä ei saa erilaista kokonaisvaikutelmaa. Tätä seikkaa arvioitaessa on huomioitava mallin luojan vapaus mallin kehittämisessä. (Mallioikeuslaki 1:5 §.) Tämä säännös ilmaisee mallioikeuden laajuuden eli mihin kaikkiin malleihin mallioikeuden suoja ulottuu.

Mallien arvioinnissa kokonaisvaikutelman arvioiminen on aina ratkaisevaa. Mallioikeuden laajuutta tulee lisäksi arvioida eri tavalla eri tuotteiden kohdalla. Mallioikeuden laajuutta arvioidaan kuten mallioikeuden yksilöllisyyttäkin. Käytännössä mallioikeuden laajuutta arvioidaan vertailemalla mallia saman tuoteryhmän tuotteisiin. Näin selvitetään, loukkaako malli kilpailijan yksinoikeutta. Mallioikeuden laajuus ei ole kuitenkaan sidottu mihinkään tuotteeseen, vaan mallioikeus käsittää kaikki mallit, joista saatava kokonaisvaikutelma ei ole riittävän erilainen. Mallioikeus suojaa mallia, ei sitä tuotetta, johon mallia on sovellettu. (Oesch ym. 2005, 127-128.)

Mallioikeus turvaa sen, että muut, kuin mallioikeuden haltija eivät voi käyttää hyväkseen mallia. Mallin hyväksikäyttämällä tarkoitetaan mallin valmistamista, tarjoamista, markkinoille saattamista, käyttämistä, maasta tuontia, maahanvientiä ja varastointia näihin tarkoituksiin. (Mallioikeuslaki 1:5a §.) Mallioikeuden haltijalla on yksinoikeus käyttää mallia ja estää muita käyttämästä luvatta mallia. Tarjoamisella tarkoitetaan esimerkiksi myytäväksi tarjoamista mainostamalla. Mallin käyttämistä on esimerkiksi mallin asettaminen näytteille liiketoiminnan edistämiseksi ilman myyntitarkoitusta. Varastointi ei automaattisesti loukkaa mallioikeutta. Varastointi katsotaan loukkaukseksi, kun sen tarkoituksena on esimerkiksi tuotteen valmistaminen, maahantuonti tai maastavienti. (Oesch ym. 2005, 130-131.)

Mallioikeus ei käsitä kuitenkaan sellaista mallin yksityistä käyttöä, jolla ei ole kaupallista tarkoitusta tai mallin käyttöä kokeellisiin tarkoituksiin. Mallioikeus ei käsitä myöskään mallin toisintamista lainausten ottamiseksi tai opetustarkoituksiin edellyttäen, että toimet ovat hyvän kauppataavan mukaisia, eivätkä haittaa mallin tavanomaista käyttöä, ja että lähde mainitaan. (Mallioikeuslaki 1:5b.2-4 §.)

Mallioikeus ei anna sen haltijalle oikeutta kieltää mallioikeudella suojatun tuotteen hyväksikäyttöä, jos haltija on itse saattanut tuotteen vaihdantaan Euroopan talousalueella tai jos se on hänen suostumuksellaan saatettu siellä vaihdantaan (mallioikeuslaki 1:5c §). Jos tuote on laskettu liikkeelle ETA-alueen ulkopuolella, mallioikeus ei ole sammunut ja haltija voi kieltää sen maahantuonnin (Oesch ym. 2005, 133). Suojattua tuotetta saa siis hyväksikäyttää, kun se on saatettu

vaihdantaan Euroopan talousalueella (mallioikeuslaki1:5c §). Mallioikeuden sammuminen ei tarkoita kuitenkaan valmistamista (patentti- ja rekisterihallitus 2011c, hakupäivä 20.5.2011).

2.4 Rekisteröimisen ehdottomat ja erityiset esteet

Mallin rekisteröimisen esteenä ovat hyvien tapojen ja järjestyksen vastaisuus. Rekisteröimisen esteenä on myös mallin samanlaisuus aikaisemman mallin kanssa, joka on tullut julkiseksi rekisteröintihakemuksen tekemispäivän jälkeen. Etuoikeutta vaadittaessa rekisteröimisen esteenä on samanlaisuus aikaisemman mallin kanssa, joka on tullut julkiseksi etuoikeuspäivän jälkeen ja joka on suojattu edellä mainittua aiemmasta päivästä lukien Suomea koskevana rekisteröitynä mallina tai tätä tarkoittavana hakemuksena. Nämä rekisteröimisen esteet ovat ehdottomia esteitä ja luonteeltaan korjaamattomia. Jos ehdoton este on olemassa, mallia ei voida rekisteröidä. (Mallioikeuslaki 1:4. §; Oesch ym. 2005, 120.)

Yleisen järjestyksen ja hyvien tapojen vastaisuutta koskevaa säännöstä sovelletaan käytännössä hyvin harvoin. Käsitteet ovat epätäsmällisiä ja hankalasti määriteltäviä. Hyvän tavan vastaisena voitaisiin pitää poliittisesti, moraalisesti, eettisesti tai uskonnollisesti loukkaavina pidettäviä tekstejä tai kuvia. (Oesch ym. 2005, 121.)

Mallin rekisteröiminen ei ole mahdollista, jos siinä on käytetty ilman lupaa valtion, kunnan tai kansainvälisen järjestön vaakunaa, lippua tai muuta tunnusta. Myöskään edellisiin viittaavia nimityksiä tai lyhenteitä ei saa käyttää. Mallia ei voi myöskään rekisteröidä, jos siinä on käytetty kyseisen rekisteröitävän mallin virallista tarkastus- tai takuuleimaa/merkkiä. Mallia ei tule rekisteröidä myöskään silloin, jos se voi aiheuttaa käsityksen toisen toiminimestä tai elinkeinotoiminnan vakiintuneesta tunnusmerkistä, tavaramerkistä, sukunimestä, taiteilija- tai muusta nimestä tai toisen muotokuvasta, jollei muotokuva tai nimi tarkoita jotakin kauan sitten kuollutta henkilöä. Malli ei saa aiheuttaa käsitystä myöskään toisen suojatun taiteellisen tai kirjallisen teoksen nimestä, mikäli se on

omaperäinen. Mallia ei voi myöskään rekisteröidä siinä tapauksessa, että se loukkaa toisen tekijänoikeutta teokseen tai oikeutta valokuvaan. Nämä rekisteröimisen esteet ovat erityisiä esteitä. Erityiset esteet ovat poistettavissa toimitamalla rekisteriviranomaiselle asianomaisen viranomaisen tai oikeudenhaltijan lupa mallin rekisteröimiselle. (Mallioikeuslaki 1:4a §; Oesch ym. 2005, 120.)

2.5 Mallioikeuden loukkaus

Rekisteröidyn mallin loukkaamisesta voidaan nostaa kanne oikeuden loukkaajaa vastaan. Mallioikeuslaissa ja rikoslaissa (19.12.1889/39) on säädetty, mitkä teot täyttävät rikoksen tunnusmerkit ja rikosten seuraamuksista.

Mallin luoja on tärkein oikeus on yksinoikeus malliin (mallioikeuslaki 1:1 §). Tämä yksinoikeus tarkoittaa, ettei kukaan muu, kuin oikeuden haltija saa käyttää mallia hyväkseen. Mallin hyväksikäyttämistä on mallin mukaisen tai sen sisältävän tuotteen valmistaminen, markkinoille saattaminen, käyttäminen, tarjoaminen, maahantuonti, maastavienti, taikka varastoiminen näihin käyttötarkoituksiin. (Mallioikeuslaki 1:5a §.)

Jotta tätä yksinoikeutta voi hyödyntää, mallioikeuden haltijan tulee havaita oikeudenloukkaus, jotta hän voisi reagoida siihen. Tämä tarkoittaa käytännössä oikeudenhaltijan aktiivista rekisterivalvontaa. Rekisterivalvonta tarkoittaa käytännössä mallioikeushakemusten sekä rekisteröintien seuranta: Kuka suojaa, mitä suojataan ja missä luokassa suojataan. Lisäksi oikeudenhaltija voi harjoittaa markkinoiden valvontaa ja kilpailijoiden toiminnan seuraamista. Ilman kattavaa markkinaseuranta on vaikeaa tai jopa mahdotonta saada tietoa kilpailijoiden rekisteröimättömistä malleista ja yleisemminkin muotoilusta, jota ei syystä tai toisesta ole suojattu. Rekisterivalvonta antaa mahdollisuuden puuttua vielä rekisteröimättä olevien mallien rekisteröintiin väitemenettelyn kautta. Tulee kuitenkin muistaa, että tahallisia tuotevääreännöksiä ei rekisteröidä, joten niistä ei saada tietoa rekisteröintiä seuraamalla kuten ei myöskään rekisteröimättömistä malleista. (Oesch ym. 2005, 182-183.)

Ensisijaisena keinona oikeudenloukkaustapauksessa käytetään neuvottelua. Neuvottelun ensimmäinen vaihe on huomautuskirje. Huomautuskirjeellä oikeudenhaltija tuo vastapuolen tietoon käsityksensä siitä, että vastapuoli loukkaa hänen oikeuttaan. Jos vastapuoli on toiminut vilpittömästi, lopettaa tämä toiminnan ja neuvottelee mahdollisista korvauksista, jotta vahinko saadaan korvattua. Neuvottelujen tavoitteena on päästä samaan lopputulokseen, kuin tuomioistuimessakin voitaisiin päätyä. Loukkaajan on lopetettava toimintansa ja oikeudenhaltijan saatava hyvitystä mallin oikeudettomasta käytöstä ja korvausta vahingosta. Ellei neuvotteleminen auta, riidat on ratkaistava Helsingin käräjäoikeudessa. (Oesch ym. 2005, 184-185; mallioikeuslaki 8:43 §.)

Tuomioistuin voi kieltää mallioikeuden loukkaajaa jatkamasta tai toistamasta tekoa. Jos mallioikeuden loukkaus tehdään tahallisesti, on tekijä tuomittava mallioikeusrikkomuksesta sakkoon. Mallioikeusrikkomuksen ollessa kyseessä asianomistajan tulee itse tehdä rikosilmoitus asiasta, jotta asiassa voidaan nostaa syyte. (Mallioikeuslaki 7:35. §.) Mallioikeuden loukkaajan tulee maksaa vahingonkorvausta tahallisesta tai tuottamuksellisesta mallin käyttämisestä ja muusta vahingosta, jonka loukkaus on aiheuttanut. Korvausta voidaan sovitella tuottamuksen ollessa vähäinen. (Mallioikeuslaki 7:36 §.) Tuomioistuin voi määrätä hävitettäväksi tavaroita, jotka loukkaavat toisen mallioikeutta (mallioikeuslaki 7:37.1 §). Rikoslaisissa säädetään mallioikeuden ja muiden teollisoikeuksien loukkaamisesta. Joka toimii mallioikeuslain vastaisesti ja aiheuttaa huomattavaa taloudellista vahinkoa oikeuden haltijalle, tuomitaan teollisoikeusrikkoksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. (Rikoslaki 49:2 §.)

2.6 Mallioikeuden lakkaaminen

Mallioikeus voi lakata eri syistä johtuen. Rekisteröinti voidaan kumota, julistaa mitättömäksi tai siitä voidaan luopua. Mallin rekisteröinti voi lakata myös siksi, että mallin enimmäissuoja-aika 25 vuotta on tullut täyteen ja siksi, ettei rekisteröintiä ole uudistettu viiden vuoden rekisteröintikauden jälkeen, vaikka suojaajan enimmäismäärä ei olisikaan täytynyt. (Mallioikeuslaki 3:24 §; Oesch ym. 2005, 162.)

Rekisteröinti voidaan kumota, jos sille on olemassa mallioikeuslain mukainen este (mallioikeuslaki 5:31 §). Näitä esteitä ovat muun muassa mallin uutuuden ja/tai yksilöllisyyden puuttuminen. Kuka tahansa ei voi nostaa kumoamiskannetta, sillä tätä oikeutta on rajoitettu. Kumoamiskannetta voi ajaa se, joka väittää olevansa oikeutettu malliin. Joissain tapauksissa kumoamiskannetta voi ajaa se, jonka oikeutta rekisteröinti loukkaa. Kannetta rekisteröinnin kumoamiseksi voi ajaa myös ristiriidassa olevan oikeuden haltija tai hakija. Esimerkki ristiriitapauksesta voisi olla tapaus, jossa malli on samanlainen toisen mallin kanssa. Virallinen syyttäjä voi myös ajaa kumoamiskannetta esimerkiksi tapauksissa, joissa malli on hyvien tapojen vastainen. Ennen vuoden 2002 lainmuutosta kumoamiskanteen pystyi helpommin nostamaan kuka tahansa, jolle rekisteröinnistä oli haittaa. Kumoamiskanteet käsitellään Helsingin käräjäoikeudessa. (Mallioikeuslaki 1:2, 5:31.2-5 §; Oesch ym. 2005, 157-159.)Lain mukaan mallin rekisteröinti voidaan julistaa mitättömäksi, vaikka se on lakannut tai siitä on luovuttu (mallioikeuslaki 5:31c §).

Jos mallioikeuden haltija ilmoittaa kirjallisesti luopuvansa mallin rekisteröinnistä, on rekisteriviranomaisen poistettava tämä malli rekisteristä (mallioikeuslaki 5:33 §). Luopumisen voi suorittaa milloin tahansa. Jos haltijoita on useampia, kaikkien on tehtävä ilmoitus luopumisesta. Kuitenkin, jos mallioikeus on ulosmitattu tai siihen kohdistuu panttioikeus tai rekisteröinnin siirtämisestä toiselle on vireillä riita, mallia ei voi poistaa rekisteristä niin kauan kuin ulosmittaus on voimassa, panttioikeus on voimassa tai riita on lopullisesti ratkaistu. (Mallioikeuslaki 5:33.2 §; Oesch ym. 2005, 162-163.)

3 TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN YHTEISÖMALLIN AVULLA

6.3.2002 astui voimaan asetus yhteisömallista ja mallien rekisteröinti aloitettiin 1.4.2003. Yhteisömalli on luonteeltaan yhtenäinen. Sen oikeusvaikutukset ovat siis samanlaiset kaikkialla yhteisössä. Se voidaan rekisteröidä ja luovuttaa, siitä voidaan luopua, se voidaan julistaa mitättömäksi ja sen käyttö voidaan kieltää vain koko yhteisössä. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 1 artiklan 3 kohta.) Yhteisömallin rekisteröimistä haetaan OHIM:lta, eli sisämarkkinoilla toimivalta yhdenmukaistamisvirastolta (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 2 artikla).

OHIM sijaitsee Alicantessa Espanjassa ja se vastaa yhteisömallien ja yhteisötavaramerkkien rekisteröimisestä. OHIM työllistää noin 700 henkeä ja sen liikevaihto on yli 180 miljoonaa euroa. Euroopan komissio valvoo OHIMin toimintaa. (Office for harmonization in the internal market 2010c, hakupäivä 26.6.2011.)

Kansalliset mallijärjestelmät ovat rinnakkaisia EU:n mallijärjestelmän kanssa. Hakija itse päättää, valitseeko hän kansallisen vai yhteisön rekisteröintijärjestelmän. Mallisuojaan saamista ja sisältöä koskevat säännökset on yhdenmukaistettu mallioikeusdirektiivillä. (Oesch ym. 2005, 78-79.)

Siitä lähtien, kun yhteisömallin hakeminen tuli mahdolliseksi on kansallisten mallihakemusten määrä pudonnut noin 800 hakemuksesta vuodessa noin runsaaseen 200 hakemukseen vuodessa. On myös hyvä muistaa, että yksi hakemus voi sisältää useamman samaan pääluokkaan kuuluvan mallin. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

OHIM on rekisteröinyt yhteensä 460 000 mallia ja vuosittain virastoon tulee noin 75 000 uutta hakemusta. Yhteisörekisteröinti on edullinen ja nopea tapa saada rekisteröinti. Yli 40% malleista rekisteröidään viikon sisällä. (Office for harmonization in the internal market 2011a, hakupäivä 26.5.2011.)

3.1 Yhteisömallin saamisen edellytykset

Malli on mahdollista suojata yhteisömallina vain, jos se on uusi ja luonteeltaan yksilöllinen (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 4 artiklan 1 kohta). Mallia pidetään uutena, jos samanlainen malli ei ole tullut tunnetuksi ennen sitä päivää, jona malli on ensimmäisen kerran tullut tunnetuksi. Malleja pidetään samanlaisina, jos niiden piirteet eroavat vain epäolennaisilta yksityiskohdilta. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohhta, 5 artiklan 2 kohta.) Malli on yksilöllinen, jos asiantuntevan käyttäjän siitä saama yleisvaikutelma eroaa yleisvaikutelmasta, jonka hän on saanut muista tunnetuksi tulleista malleista (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 6 artiklan 1 kohta).

3.2 Yhteisömallin rekisteröiminen

Rekisteröidyn yhteisömallin hakemus (liite 2) voidaan tehdä hakijan valinnan mukaan virastoon tai teollisoikeuksia käsittelevään jäsenvaltion keskusvirastoon tai Benelux-maiden mallioikeustoimistoon (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 35 artiklan 1 kohdan a-c alakohdat). Hakemuksen voi siis tehdä EU:n yhdenmukaistamisvirastolle tai jäsenvaltion rekisteriviranomaiselle, joka Suomessa on Patentti- ja rekisterihallitus. Jos hakemus jätetään jäsenvaltion rekisteriviranomaiselle, niin tämän tulee toimittaa se kahden viikon kuluessa yhteisön virastoon. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 35 artiklan 1-2 kohta; Oesch ym. 2005, 78.)

Hakemuksesta tulee ilmetä rekisteröintipyynnö, hakijan henkilöä koskevat tiedot sekä mallia esittävä toisintamiskelpoinen kuva. Kuva voidaan korvata mallikapaleella, jos julkaisemista lykätään. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 36 artiklan 2 kohta.) Hakemus voi koskea myös useampaa mallia. Tämän edellytyksenä on, että kaikki tavarat, joissa mallia on suunniteltu käytettäväksi tai sovellettavaksi kuuluvat samaan luokkaan (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 37 artiklan 1 kohta). Hakemuskielenä voidaan käyttää jotain Eu-

roopan yhteisöjen virallista kieltä. Lisäksi hakijan tulee valita jokin yhteisön tavaramerkkiviraston työskentelykielistä: Englanti, saksa, ranska, espanja tai italia. Valitun kielen hakija hyväksyy käytettäväksi käsiteltäessä mallin mahdollista mitättömäksi julistamista. (Oesch ym. 2005, 79.)

OHIM tutkii, täyttääkö hakemus vaadittavat ehdot. Näitä ehtoja, jotka hakemuksen tulee täyttää ovat seuraavat: Hakemukseen on sisällytettävä rekisteröintipyyntö, hakijaa koskevat tiedot ja mallia esittävä kuva. Lisäksi hakemuksessa on mainittava tuotteet, joihin mallia aiotaan käyttää. Hakemukseen voi sisältyä kirjallinen selvitys kuvasta tai mallikappaleesta, lykkäämistä koskeva pyyntö, edustajan henkilötiedot, tuotteiden luokittelu ja maininta mallin luojusta. Hakemuksesta tulee maksaa rekisteröinti- ja julkaisumaksu. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 36 artikla 1-4 kohta.) Yhteisömalli ei anna suojaa mallille, joka on hyvien tapojen vastainen tai järjestyksen vastainen (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 9 artikla).

OHIM:in tutkimisvelvollisuus rekisteröinnin edellytysten täyttymisen suhteen on vähäisempi, kuin mallioikeuslakia soveltavan Patentti- ja rekisterihallituksen. Virasto tutkii vain, täyttääkö hakemus säädetyt, muodolliset ehdot ja onko malli järjestyksen ja hyvien tapojen vastainen vai ei. Uutuutta ja yksilöllisyyttä ei tutkita eikä myöskään rekisteröinnin esteitä. (Haarmann 2006, 227.)

Rekisteröinnin jälkeen yhteisömalli julkaistaan yhteisömallilehdessä. Julkaisemista voi lykätä pyynnöstä 30 kuukautta hakemispäivästä tai etuoikeutta pyydetessä etuoikeuspäivästä lukien. Tällöin lehdessä julkaistaan vain maininta rekisteröidyn yhteisömallin julkaisemisen lykkäämisestä, rekisteröinnin hakemuspäivästä sekä tiedot hakijasta. Mallin kuvaa tai hakemuksen asiakirjoja ei julkaista. Lykkäysajan päätyttyä tiedot tulevat julkisiksi. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 50 artiklan 1 kohta; Oesch ym. 2005, 82.) Rekisteröidyn yhteisömallin suojan voimassaoloaika on viisi vuotta. Oikeuden haltija voi uusia suojan neljä kertaa. Suoja-aika voi enintään olla 25 vuotta. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 12 artikla.)

Yhden mallin rekisteröintimaksu on 230 euroa ja julkistamismaksu 120 euroa, joten yhteensä maksettavaa tulee 350 euroa. Jos hakija haluaa lykätä mallin julkistamista, tulee hänen maksaa lykkäämismaksua 40 euroa. Useampia mal-

leja rekisteröitäessä hakija maksaa aina täyden rekisteröimismaksun ja täyden julkistamismaksun ensimmäisen mallin osalta. (Office for harmonization in the internal market 2011b, hakupäivä 26.5.2011.)

Harkittaessa yhteisömallin ja kansallisen mallisuojan välillä on hyvä muistaa, että yhteisömallilla on yhtenäinen luonne. Tämä tarkoittaa sitä, että mallisuoja syttyy ja sammuu yhtä aikaa koko yhteisön alueella. Esimerkiksi, jos Kreikassa paikallinen tuomioistuin katsoo, ettei malli täytä rekisteröinnin edellytyksiä ja malli kumotaan, niin kyseinen yhteisömalli lakkaa olemasta voimassa myös Suomessa. Yhteisömalli on suojan maantieteelliseen kattavuuteen nähden selvästi edullisempi vaihtoehto, kuin kansallinen mallisuoja. Suojan tosiasiallinen tarve kannattaa kuitenkin kartoittaa ennen suojaamista. Mallin luoja itse harkitsee, mikä suoja olisi järkevin vaihtoehto. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

3.3 Yhteisömallin tuottamat oikeudet

Oikeus yhteisömalliin kuuluu sille, joka on sen luonut tai sille, jolle hänen oikeutensa ovat siirtyneet. Jos useampi henkilö on yhdessä luonut mallin, oikeus kuuluu heille yhteisesti. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 14 artiklan 1-2 kohdat.) Yhteisömallin suojan piiriin kuuluvat kaikki ne mallit, joista asiantunteva käyttäjä ei saa erilaista yleisvaikutelmaa. Arvioitaessa suojan laajuutta tulee huomioida mallin luoja vapaus mallin kehittelyyn. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 10 artiklan 1-2 kohdat.) Rekisteröimällä malli yhteisömallina saa mallin haltija oikeuden käyttää mallia ja estää kolmatta osapuolta käyttämästä mallia ilman lupaa. Mallia ei saa ilman sen haltijan lupaa valmistaa, tuoda maahan, tarjota, saattaa markkinoille, maasta viedä tai varastoida kyseisissä tarkoituksissa. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 19 artiklan 1 kohta.)

Yhteisömallin oikeuksissa on myös rajoituksia. Yhteisömallia saa käyttää yksityisiin toimiin ja muihin, kuin kaupallisiin tarkoituksiin. Lisäksi käyttö kokeellisiin toimiin on sallittua ja lainausten ottamiseksi opetustarkoituksiin. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 20 artiklan 1 kohdan a-c alakohdat.)

3.4 Mallin mitättömäksi julistaminen ja mallin loukkaus

Rekisteröity yhteisömalli voidaan virastolle osoitetusta hakemuksesta julistaa mitättömäksi tai se voidaan yhteisömalleja käsittelevän tuomioistuimen toimesta loukkauksenteen käsittelyn yhteydessä nostetun vastakanteen johdosta julistaa mitättömäksi (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 24 artiklan 1 kohta). Rekisteröinti voidaan julistaa mitättömäksi vielä, kun rekisteröinnistä on luovuttu tai kun rekisteröintiä koskeva oikeus on rauennut (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 24 artiklan 2 kohta).

Mitättömyysperusteet ovat pääosin vastaavat, kuin kansallisen mallinkin osalta. Yhteisömalli voidaan julistaa mitättömäksi, jos se ei täytä yhteisömalleja koskevia edellytyksiä. Mitätöintiä voidaan pyytää myös, jos sen haltijalla ei ole oikeutta yhteisömalliin tai jos malli merkitsee kyseisen jäsenvaltion tekijänoikeutta koskevan lainsäädännön nojalla suojatun teoksen luvaton käyttöä. Malli ei saa olla myöskään ristiriidassa toisen mallin kanssa. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 25 artiklan 1 kohdan a-f alakohdat.)

Seuraavassa on yksi OHIM:in mitättömäksi julistamista koskeva ratkaisu, jossa hakijana on X ja vastaajana Y. Kyseessä on X:lle tyypillisen ruudullisen kangaskuosin jäljittelemisestä.

X hakee Y:n rekisteröidyn yhteisömallin mitätöimistä. X perustelee hakemustaan sillä, että vastaajan malli ei täytä yhteisömallille asetettuja vaatimuksia, sillä vastaajan mallissa on käytetty hakijan mallille ominaisia piirteitä. Hakija pitää vastaajan käyttämää ruudutusta vastaavana, kuin omaansa, jota kutsutaan nimellä "Burberry check". Kyseinen malli koostuu ruudutuksesta, jossa on käytetty väreinä mustaa, valkoista ja punaista beigellä tai ruskealla pohjaväriellä. Hakijan mielestä vastaajan malli on sekoitettavissa hakijan malliin, joka on saavuttanut hyvän maineen markkinoilla ja joka on tunnistettavissa X:n malliksi. Hakijan hakemuksessa on esitetty kuvia heidän omasta mallistaan sekä vastaajan mallista samankaltaisuuden havainnollistamiseksi. Tapauksessa vastaajan malli mitätöidään artiklan 25 1 kohdan b alakohdan mukaan uutuuden puuttumisen perustella. (Office for harmonization of the internal market. Hakupäivä 31.5.2011. Decision of the invalidity division. 8.2.2006.ICD 000001568.)

Mitättömyyskanteet käsitellään OHIM:in mitättömyysosastolla. Mitättömyyskante voidaan nostaa välittömästi rekisteröinnin jälkeen tai milloin vain rekisteröin-

nin aikana ja jopa rekisteröinnin lakattua. Päätöksistä voidaan valittaa OHIM:in valituslautakuntaan ja sen päätöksistä edelleen EU:n tuomioistuimeen. (Oesch ym. 2005, 84.)

Toinen vastaavanlainen tapaus koskee hakijan X tunnetuksi tekemää mallia, jossa on erikokoisia CK-kirjaimia aseteltu eritavalla.

Hakijan mukaan malli on mitätön, sillä se on kopio hakijan mallista. Vastaajan malli on sekoitettavissa hakijan alkuperäiseen malliin. Hakija katsoo, että vastaaja on hyötynyt mallien samanlaisuudesta ja käyttänyt sitä hyväkseen.

Mitättömyysosasto on päättänyt asiassa julistaa vastaajan mallin mitättömäksi ja lisäksi vastaaja vastaa hakijalle aiheutuneista kuluista. Vastaajan malli oli rekisteröity vastaajan nimellä ja julkaistu yhteisömalli-lehdessä. Mallia on käytetty kangaskuviona, koruissa, laukuissa ja muissa tuotteissa. (Office for harmonization of the internal market. Hakupäivä 2.9.2011. Decision of the invalidity division. 24.10.2007. ICD 000003333.)

On hyvin ymmärrettävää, että tunnetut merkit eivät halua mallejaan jäljiteltävän ja tarkkailevat markkinoilla olevia malleja aktiivisesti. Isoilla yrityksillä on resursseja valvoa markkinoita kattavasti. Tunnettujen merkkien sekoitettavuus kopioimalleihin voi antaa alkuperäisistä tuotteista heikkolaatuisen vaikutelman.

Jäsenvaltiot nimeävät alueellaan rajoitetun määrän kansallisia yhteisömalleja käsitteleviä tuomioistuimia (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 80 artiklan 1 kohta). Yhteisön mallituomioistuimella on toimivalta rekisteröityä yhteisömallia koskevissa loukkauksanteissa ja kanteissa, joilla halutaan vahvistettavaksi, ettei yhteisömallin loukkausta ole tapahtunut. Mallituomioistuimella on lisäksi toimivalta yhteisömallin mitättömyyttä koskevissa vastakanteissa, jotka on nostettu yhteisömallin loukkauksanteiden yhteydessä. Kanne on pantava vireille vastaajan kotipaikan jäsenvaltiossa. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 81 artikla; Oesch ym. 2005, 89.) Suomessa yhteisömallien loukkauksista ja mitättömyyttä koskevat riidat ratkaistaan Helsingin käräjäoikeudessa (mallioikeuslaki 8.43 §).

3.5 Rekisteröimätön yhteisömalli

Yhteisömalli voidaan suojata rekisteröimättömänä yhteisömallina, jos se on tehty tunnetuksi asetuksessa säädetyllä tavalla (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohta). Saadakseen rekisteröimättömän mallin suojan tulee mallin täyttää seuraavat vaatimukset: Mallin katsotaan tulleen tunnetuksi, jos se on julkaistu, asetettu näytteille tai, jos sitä on käytetty liiketoiminnassa. Lisäksi, jos se on muulla tavalla tullut alalla toimivien tietoon liiketoiminnan yhteydessä, voi malli saada suojaa. Rekisteröimättömän mallin suoja on ainoastaan yhteisön mallisuoja. Suomessa ei tunneta kansallista rekisteröimättömän mallin suojaa. Rekisteröimätön malli voi saada suojaa ainoastaan kolme vuotta siitä päivästä lukien, kun se tuli ensimmäisen kerran tunnetuksi yhteisössä. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 11 artikla; Oesch ym. 2005, 83.)

3.6 Rekisteröimättömän yhteisömallin suojan edellytykset ja sen tuottamat oikeudet

Rekisteröimätöntä mallia pidetään uutena, jos samanlainen malli ei ole tullut tunnetuksi ennen sitä päivää, jona malli, jolle suojaa vaaditaan, on ensimmäisen kerran tullut tunnetuksi (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohta). Rekisteröimätöntä yhteisömallia pidetään yksilöllisenä, jos asiantuntevan käyttäjän saama yleisvaikutelma eroaa muista malleista. Muiden mallien on pitänyt tulla tunnetuksi ennen sitä päivää, jona malli, jolle suojaa vaaditaan, on ensimmäisen kerran tullut tunnetuksi. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 6 artiklan a alakohta.) Rekisteröimättömän mallin suojan edellytyksenä on siis mallin uutuus ja yksilöllinen luonne. Lisäksi mallin on pitänyt tulla tunnetuksi yhteisössä täyttääkseen rekisteröimättömän yhteisömallin edellytykset (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohta).

Mallin suoja on yhteisössä yhtenäinen, joten oikeusvaikutukset ovat samat koko yhteisön alueella. Hyvän tavan ja yleisen järjestyksen vastaiset mallit eivät voi saada suojaa. Suoja on tarkoitettu lyhytikäisille tuotteille, joita on mm. vaatetus-teollisuudessa. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 9 artikla; Haarmann 2006, 228.) Rekisteröimätön malli voi saada suojaa vain jäljentämistä vastaan (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 19 artiklan 2 kohta). Rekisteröimätön malli on ollut aiemmin käytössä vain Iso-Britanniassa ja se hyödyttää aloja, jotka tuottavat suhteellisen lyhyen ajan sisällä useita lyhytikäisiä malleja ja joille rekisteröimällä saatava suoja olisi liian hidas tai kallis (HE 217/2002 vp, 3).

Jos rekisteröimättömän mallin haltija haluaa, hän voi käyttää hyväkseen uutuu-den suoja-aikaa koskevaa säännöstä ja hakea rekisteröintiä mallilleen 12 kuu-kauden kuluessa siitä, kun malli on tehty tunnetuksi ensimmäisen kerran. Malli on tullut tunnetuksi yhteisössä, jos sitä on käytetty liiketoiminnassa tai se on asetettu näytteille tai julkistettu siten, että se olisi voinut tulla tietoon muille alalla toimiville tahoille. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 7 artiklan 1 kohta, asetuksen 7 artiklan 2 kohdan b alakohta; Oesch ym. 2005, 83-84.)

4 TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN KANSAINVÄLISELLÄ REKISTERÖINNILLÄ

Mallin kansainvälisellä rekisteröinnillä tarkoitetaan Maailman henkisen omaisuuden järjestön kansainvälisen toimiston suorittamaa mallin rekisteröintiä. Tämä rekisteröinti on toimitettu kansainvälisen Haagin sopimukseen liittyvän asiakirjan mukaisesti. Suomessa Patentti- ja rekisterihallitus huolehtii kansainvälistä rekisteröintiä koskevista tehtävistä ja pitää luetteloa voimassa olevista kansainvälisistä rekisteröinneistä. (Mallioikeuslaki 8a:44a §.)

Haagin sopimuksen Geneven asiakirjan tarkoituksena on yksinkertaistaa ja tehostaa kansainvälisten mallien rekisteröintiä keskitetyn rekisteröintimenettelyn avulla. Asiakirjan nimi on myöhemmin muutettu Haagin sopimukseksi teollismallien kansainvälisestä rekisteröinnistä. Haagin sopimus teollismallien kansainvälisestä rekisteröinnistä antaa sopimusvaltion kansalaiselle tai yritykselle mahdollisuuden hakea mallisuoja yhdellä hakemuksella kaikissa nimeämässään sopimusvaltioissa ja mahdollistaa siten yksinkertaisen kansainvälisen rekisteröinnin. Haagin sopimus teollismallien kansainvälisestä rekisteröinnistä ei tavoittele kansallisten mallioikeuslainsäädäntöjen aineellista yhdenmukaistamista, eikä vaikuta kansallisiin mallirekisteröinteihin. (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, 2.7.1999, asiakirjan 1 artiklan i alakohta, asiakirjan 2 artiklan 1 kohta; HE 225/2008 vp, 1, 5.)

Kansainvälistä rekisteröintiä voi hakea henkilö, joka on sopimuspuolena olevan valtion kansalainen tai se, jolla on asuinpaikka tai kotipaikka sopimuspuolen alueella tai henkilö, jolla on käytössä oleva kaupallinen tai teollinen liike sopimuspuolen alueella. Kansainvälinen hakemus voidaan tehdä joko suoraan kansainväliseen toimistoon tai hakijan sopimuspuolen viraston kautta. (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 3 artikla, asiakirjan 4 artiklan 1 kohta.)

Rekisteriviranomainen tutkii onko rekisteröinnille estettä. Jos rekisteröiminen ei täytä sopimusosapuolena olevan valtion rekisteröintiedellytyksiä, viranomainen ilmoittaa kieltäytymisilmoituksessa kansainväliselle toimistolle, ettei kansainvälinen rekisteröinti ole voimassa kyseisessä valtiossa. Kielteisessä päätöksessä pitää ilmoittaa kaikki päätöksen perusteet. Kansainvälisen rekisteröinnin haltijalla pitää olla mahdollisuus asian uudelleen käsittelyyn tai muutoksenhakuun. (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 12 artiklan 1 kohta, asiakirjan 12 artiklan 2 kohta, asiakirjan 12 artiklan 3 kohdan b alakohta.) Kansainvälinen rekisteröinti tulee voimaan niissä maissa, joissa rekisteröinnille ei löydy kyseisen maan oman lainsäädännön mukaista rekisteröinnin estettä (teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 14 artiklan 2 alakohta; Patentti- ja rekisterihallitus 2011h, hakupäivä 20.9.2011).

Kansainvälisen rekisteröinnin hakemukset toimitetaan WIPO:lle (World intellectual property organization) eli maailman henkisen omaisuuden järjestölle. WIPO rekisteröi jokaisen kansainvälisen hakemuksen kohteena olevan teollismallin välittömästi hakemuksen saatuaan. WIPO:n pääkonttori sijaitsee Genevessä, Sveitsissä. WIPO on YK:n erityisjärjestö, jonka tehtävänä on kehittää kansainvälisiä immateriaalioikeuksia. WIPO:n pyrkimyksenä on edistää luovuutta, innovaatioita ja taloudellista kehitystä. (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 10 artiklan 1 kohta; World intellectual property organization 2011a, hakupäivä 20.9.2011.)

Hakemus voidaan tehdä englanniksi, espanjaksi tai ranskaksi. Hakemuksen voi lähettää suoraan WIPO:lle tai sen voi jättää Patentti- ja rekisterihallitukselle, joka lähettää sen edelleen WIPO:lle käsiteltäväksi. WIPO ylläpitää kansainvälistä mallirekisteriä. Hakijan tulee nimetä hakemuksessa ne asiakirjaan liittyneet jäsenmaat, joissa suojaa haetaan. Haagin sopimukseen liittyvään Geneven asiakirjaan liittyy jatkuvasti uusia maita. Suomen osalta asiakirja astui voimaan 1.5.2011. Kansainvälinen rekisteröinti on voimassa viisi vuotta ja se voidaan uudistaa viiden vuoden jaksoissa. Kunkin maan lainsäädännöstä riippuu kuinka kauan rekisteröinti voi enimmillään kestää. (Teollismallien kansainvälistä rekis-

teröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 5 artiklan 1 kohta; Patentti- ja rekisterihallitus 2011h, hakupäivä 20.9.2011.)

Kansainvälisellä rekisteröinnillä on rekisteröimispäivästä lukien jokaisen sopimuspuolen alueella vähintään sama vaikutus, kuin kansallisella rekisteröinnillä. Kansainväliseen rekisteröintiin sovelletaan soveltuvin osin sopimuspuolen lainsäädäntöä. (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 14 artiklan 1 kohta, asiakirjan 14 artiklan 2 kohdan a alakohta.)

Tekstiilisuunnittelulle haetaan maakohtaisia rekisteröintejä ja kansainvälisiä rekisteröintejä. Näitä suojamuotoja ei tosin tunneta kovin hyvin. Suomea ei ole toistaiseksi nimetty käytännössä lainkaan kansainvälisessä rekisteröinnissä eli Haagin sopimuksen Geneven asiakirjan mukaisessa järjestelyssä, johon Suomi liittyi 1.5.2011. Sen sijaan Euroopan yhteisö voidaan nimetä kansainvälisessä rekisteröinnissä. Koska Suomi kuuluu yhteisöön, niin nämä kansainväliset rekisteröinnit koskevat sitä kautta myös Suomea. Määriä ei ole selvitetty, mutta ne ovat todennäköisesti huomattavat. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

5 TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN MAAKOHTAIS- SELLA REKISTERÖINNILLÄ

Maakohtaista rekisteröintiä haetaan jokaisessa kohdemaassa erillisellä hakemuksella. Hakemuksen käsittelee paikallinen viranomainen kansallisen lainsäädännön mukaan. Hakemuskielenä käytetään kyseisen maan kieltä ja usein edellytetään asiamiehen käyttämistä. Tarkempia tietoja tästä menettelystä ja rekisteröinnin edellytyksistä saa kyseisen maan virastosta. (Patentti- ja rekisterihallitus 2011g, hakupäivä 20.9.2011.)

Esimerkiksi maakohtaista rekisteröintiä Iso-Britanniassa hakevan tulee olla yhteydessä paikalliseen mallioikeusvirastoon. Iso-Britanniassa tämä virasto on United Kingdom Patent Office, joka toimii nimellä Intellectual Property Office. Paikallisessa laissa mallisuojan saamisen edellytykset ovat samat kuin meidän laissamme. Mallin tulee olla uusi ja yksilöllinen saadakseen suojan. (Intellectual Property Office 2011a, hakupäivä 27.9.2011.)

Mallin rekisteröiminen Iso-Britanniassa antaa mallin luojalle yksinoikeudet malliin. Rekisteröimällä mallin voi estää muita valmistamasta, tarjoamasta ja saatamasta mallia markkinoille. Lisäksi rekisteröimällä mallin voi estää mallin maahantuonnin ja maastaviennin ja varastoimisen näihin tarkoituksiin. Mallin suoja-aika on aina viisi vuotta kerrallaan ja rekisteröinnin voi uusida neljä kertaa. Kokonaissuoja-aika on tällöin 25 vuotta. Mallin rekisteröimisestä on myös hyötyä muille, kuin mallin luojalle. Mallin julkiseksi tuleminen rekisteröimällä esittelee uutta suunnittelua ja voi inspiroida myös muita innovatiiviseen suunnitteluun. (Intellectual Property Office 2011b, hakupäivä 16.10.2011.)

6 TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMINEN TEKIJÄNOIKEU- DEN AVULLA

Kirjalliset ja taiteelliset teokset voivat saada suojaa tekijänoikeuden avulla. Tällaisia teoksia ovat tekijänoikeuslain mukaan kaunokirjalliset teokset, kirjalliset ja suulliset esitykset, sävellysteokset, elokuvateokset, valokuvat tai muut kuvataiteen teokset, rakennustaiteen tuotteet, *taidekäsityön tuotteet* ja *taideteollisuuden tuotteet*. Tekijänoikeus kuuluu sille, joka on luonut teoksen. (Tekijänoikeuslaki 1.1 §). Tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta (tekijänoikeuslaki 4:43 §). Tekijänoikeus syntyy, kun teos on luotu. Tekijänoikeus ei siis Suomessa edellytä rekisteröintiä, ©-merkin käyttämistä, tekijänoikeuden pidättämistä tai muuta vastaavaa menettelyä. (Haarmann 2006,71.)

Tekijänoikeus suojaa siis kirjallista tai taiteellista teosta, jonka joku on luonut. Laki ei tarkemmin määrittele edellytyksiä, joilla jokin tuote voi saada tekijänoikeudellista suojaa. Tekijänoikeus ei suojaa aiheita, ajatuksia, ideoita, teorioita ja periaatteita tai tietoa sellaisenaan. Nämä ovat kaikkien vapaasti hyödynnettävissä. Sen sijaan se muoto, johon tekijä on ajatuksensa saattanut, voi saada tekijänoikeussuojaa. (Sorvari 2007, 39-40.)

Mikä tahansa kirjallinen, kuvallinen tai muu vastaava aikaansaannos ei pääse tekijänoikeussuojasta osalliseksi. Suoja annetaan vain siinä tapauksessa, jolloin kyseessä on itsenäinen ja omaperäinen teos. Tekijänoikeuslain 1 §:ään sisältyvät itse asiassa ne vaatimukset, jotka suojalle on asetettu. Sanoista teos ja luoda on johdettavissa se, että tuotteen on oltava uusi ja omaperäinen sekä itsenäinen ja alkuperäinen, jotta tuote saisi suojaa. Itsenäisellä työllä tarkoitetaan, että työ on syntynyt ilman esikuvia tai ulkoisia rajoitteita, ilman ohjeita ja kopioimatta jo olemassa olevia tuotteita. Omaperäisyydellä tarkoitetaan, että teos on tekijän luovan työn tulos, jossa ilmenee jollain tapaa tekijän persoonallisuus. Omaperäisyyteen liittyy myös ainutkertaisuus, minkä mukaan kukaan muu, joka

olisi ryhtynyt samaan työhön, ei olisi voinut tehdä samanlaista teosta. (Haarman 2006, 45; Sorvari 2007, 40-42.)

Taiteellisuus suojan edellytyksenä ei ole laadullinen ominaisuus, sillä myös huono työ voi saada suojaa samoin, kuin arvostettukin työ. Kilpailussa palkittu työ tai tunnetun suunnittelijan tekemä työ ei tarkoita sitä, että työ arvotettaisiin omaperäiseksi tai itsenäiseksi. Työ voi lisäksi olla jopa hyvien tapojen vastainen tai lainvastainen ja saada silti suojan. Tuotteen käyttötarkoituksellakaan ei ole merkitystä suojan saamiseen. Työ voi olla käytännöllinen tai taiteellinen. Kirjallisuuden ja taidelajien kohdalla teoskynnys ylittyy silti helpommin, kuin esimerkiksi käyttötaiteen kohdalla. (Sorvari 2007, 43-44.)

6.1 Teoskynnyksen ylittäminen

Teoksella voi olla yhtä aikaa sekä tekijänoikeuden suoja että mallisuoja (tekijänoikeuslaki 1:10 §). Tekijänoikeussuojan saaminen hyöty- ja käyttötaiteen tuotteille ei ole ollut Suomessa itsestään selvää, muttei mahdotontakaan. Yksittäistapauksissa tuomioistuimen tai muun ratkaisuelimen ratkaisut ovat tiivistyneet omaperäisyyttä vastaan ja puolesta puhuviin tekijöihin. (Oesch ym. 2005, 44.) Tässä luvussa esitellään erilaisia tekijänoikeusneuvoston ratkaisuja tekstiilisuunnittelun osalta ja tuodaan esille niitä seikkoja, jotka vaikuttavat teoskynnyksen ylittämiseen ja toisaalta tekijänoikeuden epäämiseen.

Tekijänoikeusneuvosto on valtioneuvoston asettama elin, joka antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta ja avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä (tekijänoikeuslaki 6:55 §). Neuvoston lausuntoa voi pyytää kuka tahansa. Lausunnon pyytäminen ei edellytä henkilökohtaisen intressin olemassaoloa. Lausuntopyyntö pitää tehdä kirjallisesti ja asian käsittely on myös kirjallista. Jos lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa on vastapuoli, tälle varataan mahdollisuus antaa vastine. Tekijänoikeusneuvoston lausunnot eivät ole sitovia. Käsittelyaika on noin puoli vuotta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö2011a, hakupäivä 1.10.2011.)

Seuraavassa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa käsitellään lastenhuoneen tekstiilien tekijänoikeutta.

Hakija on valmistanut käsityönä lastenhuoneen verhoja, pussilakanoita, tyynyliinoja ja pinnasuojia. Tuotteet on koristeltu lapsenomaisella koirakuviolla. Hakijan oman käsityksen mukaan käsityöt ovat tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittamia itsenäisiä ja omaperäisiä teoksia, joilla on tekijänoikeussuoja. Hakija on toimittanut tuotteita E Oy:lle myytäväksi ja siinä yhteydessä ei ole muusta sovittu, kuin siitä, että E myy tuotteet asiakkaille. Myöhemmin hakija havaitsi, että hänen valmistamiensa tuotteiden kaltaisia teollisesti valmistettuja tuotteita oli myynnissä useissa eri liikkeissä. Hakijan mukaan E on ilman lupaa myynyt ja markkinoinut tuotteita. Hakija kysyy lausuntopyynnössään, ovatko hänen tekemänsä pussilakanat, joissa näkyy koirakuvio, sellaisia itsenäisiä teoksia, jotka voivat saada tekijänoikeussuojan? Lisäksi hakija kysyy muita seikkoja, kuten yksinoikeutta ja jälleenmyyntikorvausta.

Tekijänoikeusneuvoston ratkaisussa kerrotaan, että teoskynnyksen ylittämiseksi teoksen tulee olla itsenäinen ja omaperäinen, luovan työn tulos. Itsenäisyyden ja omaperäisyyden katsotaan täytyvän, jos kukaan muu ei olisi voinut tehdä samanlaista teosta. Neuvosto painottaa, että ratkaisu tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Neuvosto muistuttaa, että käyttötaiteen tuotteille sopii suojamuodoksi usein mallioikeus, vaikkakaan estettä tekijänoikeuden saamiseksi ei ole. Taidekäsityön tuotteen tulee olla käytännöllisyyden lisäksi myös taiteellinen, jotta se voisi ylittää teoskynnyksen.

Neuvoston antaman päätöksen mukaan hakijan luovuus ilmenee lakanan yläosaan ommeltuna koiranpään muotoisena kuviona. Kyseinen kuvio on melko tavanomainen ja lastentuotteissa yleisesti käytössä olevien eläinhahmojen kaltainen. Myös kankaiden ruutukuvio on tavanomainen ja yleisesti tunnettu. Neuvosto katsoo, että hakijan tekemät tuotteet eivät ylitä teoskynnystä, koska niistä puuttuu omaperäisyys. Koska tuotteet eivät täytä tekijänoikeuden vaatimuksia, eivät E Oy:n toimet loukkaa hakijan tekijänoikeutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011b, hakupäivä 4.7.2011. Tekijänoikeusneuvoston lausunto 30.1.2003, 2003:1.)

Taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteiden osalta teoskynnys on asettunut huomattavan korkealle. Alkuaan tämä on johtunut ehkä siitä, että tekijänoikeuden katsottiin luontevammin suojaavan niin sanotun puhtaan taiteen, kuin sovelletun tai käyttötaiteen tuotteita. Nykyään kynnyksen korkeuteen vaikuttaa traditio ja toisaalta monille käyttötaiteen tuotteille paremmin soveltuva suojamuoto, mallioikeus. (Haarmann 2005, 87.)

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa pellavatuotteisiin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä. Hakija on opiskellut

tekstiilisuunnittelua käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa ja osallistunut J Oy:n järjestämään suunnittelukilpailuun, jonka hän myös voitti suunnittelemallaan teoskokonaisuudella, johon kuului pöytäliina, kaitaliina, lautasliina ja tabletti. Hakija oli suunnitellut näihin tuotteisiin uuden tyyppisen kudontakuvion. Hakija kysyy tekijänoikeusneuvostolta, onko hänen suunnittelemansa ”F”-tekstiili tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos. Lisäksi hakija kysyy, loukkaavatko J Oy:n myymälässään myymät ja siten yleisön saataviin saatetut muunnelmat hakijan tekijänoikeutta.

Vastaajan eli J Oy:n mielestä hakijan suunnittelemat tuotteet eivät ylitä teoskynnystä, sillä vastaajan mielestä ei kyseessä ole varsinaisesti uusi tai omaperäinen kuvio tai tekniikka. J Oy ei ole valmistanut mitään muunnelmia tuotteista, vaan on tehnyt värilanka/tiheys kokeiluja, joita ei tule tulkita valmistukseksi tai muunnelmien tekemiseksi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lausunnossaan, ettei sillä ole valtuuksia ottaa kantaa näyttökysymyksissä tai tulkita tiettyjä sopimuksia. Sitä vastoin sillä on tehtävänä avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelemisessä ja antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Hakijan suunnittelema kukkakuvioinen kangas on muodoltaan sillä tavoin omaperäinen ja itsenäinen, että se voidaan katsoa taiteelliseksi teokseksi, joka saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla.

J Oy:n toimet tekijänoikeusneuvosto katsoo käyttöesineen muuntamiseksi teknillisistä tai tarkoituksenmukaisuussyistä, vaikkakin epäselväksi jäi, oliko J Oy:n valmistamat alkuperäisestä mallista poikkeavat tuotteet olleet välttämättömiä. Tietyin edellytyksin käyttöesineen omistaja saa muuttaa esinettä ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa tekijänoikeuslain 25e §:n mukaan. J Oy:n toimet katsotaan sallituiksi eivätkä ne loukkaa hakijan tekijänoikeutta. Lausunto perustuu siihen oletamaan, että J Oy on valmistanut tuotteita vain muutamia kappaleita, sillä tekijänoikeuslain 25e §:n nojalla ei ole sallittua valmistaa suuria määriä tekijänoikeudella suojatusta käyttötaiteen tuotteesta ilman tekijän tai tekijänoikeuden haltijan lupaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011c, hakupäivä 4.7.2011. Tekijänoikeusneuvoston lausunto 10.4.2003, 2003:8.)

Edellisessä tapauksessa tekstiilisuunnittelu ylitti teoskynnyksen, sillä hakijan suunnittelema kukkakuvioinen kangas katsottiin omaperäiseksi luovan työn tulokseksi. Hakijan teos oli siis sekä käytännöllinen että taiteellinen teos.

Seuraava esimerkki käsittelee kirkkotekstiilien tekijänoikeutta.

X Oy on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa kirkkotekstiilien tekijänoikeuksista. X kysyy, onko tiettyyn kirkkoon suunniteltu kirkkotekstiilien kokonaisuus tekijänoikeuden tarkoittama teos. Jos

sarjakokonaisuutta ei katsota teokseksi, onko yksittäisillä käsitöillä tekijänoikeuden suoja eli katsotaanko ne teoksiksi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lausunnossaan, että oikeuskirjallisuudessa Haarmann on todennut, että teoksen sisällöllä tai tarkoituksella ei ole merkitystä tekijänoikeutta arvioitaessa. Tapauskohtaisesti tulee ratkaista, onko tekijä todella luonut itse teoksen vai seurannut siinä määrin ohjeita tai esikuvia, että omaperäisyyden ja itsenäisyyden vaatimus ei täyty. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa todetaan, että käyttötaiteen osalta teoskynnys on pidetty korkeana kilpailun rajoittamisen estämiseksi.

Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävät tekotapa, ideat ja aiheet. Tekijänoikeus suoja ainoastaan sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietyllä teokselle on annettu. Vaikka tekotapa tai toteutus olisi korkeatasoinen, se ei yksistään aikaan saa tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeusneuvostolle on toimitettu 35 kuvaa eri teksteilleistä, joista osa sai tekijänoikeussuojan ja osa ei. Osa teksteilleistä oli tarpeeksi itsenäisiä ja omaperäisiä saadakseen tekijänoikeussuojan. Tekijänoikeussuojaa ei puolestaan saa esimerkiksi kasukka, jossa olevaa aurinkokuviota ei voida pitää tarpeeksi omaperäisenä ja itsenäisenä. Neuvosto ei pysty valokuvien avulla ottamaan kantaa kaikkien sarjakokonaisuuksien teostasoon. Suurimmalla osalla yksittäisistä käsitöistä on tekijänoikeussuoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011d, hakupäivä 4.7.2011. Tekijänoikeusneuvoston lausunto 16.1.2008, 2008:2.)

Kirkkotekstiilit olivat suurimmaksi osaksi yksilöllisiä ja omaperäisiä, taiteellisia teoksia. Niiden osalta katsottiin, ettei kukaan muu olisi voinut luoda samanlaisia teoksia. Kuitenkin jotkin tekstiilit olivat tavanomaisia, joissa oli käytetty tavanomaisia kuvioita ja joissa tekijällä ei ollut vapautta käyttää luovuuttaan.

Vuodelta 1993 olevassa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa on kyse kankaan teoskynnyksen ylittämisestä.

Hakijan asianajaja tiedustelee neuvostolta, onko hänen asiakkaansa suunnitteleamalla kankaalla tekijänoikeuden suoja. Kangasta ei ole suojattu muulla suojamuodolla, kuten mallioikeudella. Kangas käsittää luonnonmukaisesti kuvattuja puolukanlehtiä ja marjoja.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että taideteollisuuden tuotteiden osalta teoskynnys on asetettu varsin korkealle. Korkeimman oikeuden ratkaisuihin, jotka ovat koskeneet käyttötaiteen tuotteita, on tekijänoikeuden suojan saaminen edellyttänyt korkeaa omaperäisyyttä. Lausuntopyynnön kohteena oleva kangas koostuu punaisista puolukanmarjoista ja vihreistä lehdistä tummanvihreällä taustalla. Kankaassa on pyritty luomaan kolmiulotteinen vaikutelma valon

osueissa marjoihin ja lehtiin, käyttämällä eri värejä. Tekijänoikeusneuvoston mielestä kangas on itsenäinen ja omaperäinen, joten sitä voidaan pitää tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisena teoksena. Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa lisäksi, että tekijänoikeus ei suojaa aihetta, vaan muotoa, jossa aihe on ilmaistu. Tekijänoikeus ei siis estä toista suunnittelijaa luomasta kangasta, jossa on aiheena puolukanmarjat ja lehdet. (Wikholm 1.7.2011, sähköpostiviesti, tekijänoikeusneuvoston lausunto 1993:5.)

Kangaskuvio sai tekijänoikeuden, sillä sen katsottiin olevan omaperäinen. Aihe itsessään ei ole omaperäinen ja jokainen voi tehdä oman teoksensa samasta aiheesta. Tässä tapauksessa kuitenkin kokonaisvaikutelma ja lopputulos olivat tarpeeksi omaperäisiä ja taiteellisia, jotta teoskynnys ylittyi.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1991:4 käsitellään kalenteripyyhkeessä olevan kuvan teoskynnystä.

X Oy pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko kalenteripyyhkeessä oleva tytön kuva tekijänoikeudellisesti suojattu. Kalenteripyyhkeeseen on painettu tyylitelty tytön kuva. Tytöllä on kukkia ja kuvassa on myös eläimiä. X Oy on markkinoinut kyseistä pyyhettä Suomessa. Yritys Y Ruotsista on esittänyt X:lle tekijänoikeutta koskevan kyselyn.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kalenteripyyhkeeseen painetulla tytön kuvalla on tekijänoikeussuoja. Kuvan teostasoa on arvosteltu pitäen lähtökohtana piirroksille asetettua yleistä teostasovaatimusta, koska tekijänoikeudelliselta kannalta ei ole merkitystä sillä, että piirros on painettu kankaalle. Kalenteripyyhkeen valmistamiseen ja yleisön saataville saattamiseen sovelletaan tekijänoikeuslain säännöksiä. (Wikholm 1.7.2011, sähköpostiviesti, tekijänoikeusneuvoston lausunto 1991:4.)

Tämä neuvoston ratkaisu poikkeaa ensimmäisestä esimerkkiratkaisusta, vaikka tässäkin tapauksessa on kyseessä melko tavanomainen kuvio. Ratkaisuun on ilmeisesti vaikuttanut se, että painettu kuvio on alun perin piirros. Piirrokset saavat helpommin tekijänoikeussuojan, sillä niiltä ei edellytetä kovinkaan suurta taiteellisuutta (Haarmann 2005, 83).

Viimeisessä esimerkkitapauksessa käsitellään kankaiden tekijänoikeutta.

Hakijana designer X, asiamiehenään asianajaja Y. Y pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, ovatko X:n suunnittelemat kangasmallit identtisiä eräässä kangasliikkeessä myytävien mallien kanssa. X oli käynyt neuvotteluja erään vaatetusalan edustusta harjoittavan yhtiön kanssa kangasmallien kaupallisesta hyödyntämi-

sestä. X oli jättänyt mallit lainaksi yhtiöön tutkittaviksi. Neuvottelut eivät johtaneet kuitenkaan tuloksiin ja mallit palautettiin X:lle.

Lausuntopyynnön kohteena olevat kankaat ovat seuraavanlaisia. Yksi kangas on pallomalli, joka koostuu päällekkäin sommitelluista palloista. Toinen kangasmalli on rusettirieha, jossa on kaksi kolmiota asetettu kärjekkäin. Kuviot on asetettu joko vinoihin riveihin tai limittäin. Kolmas kangasmalli, kuusikko, on kaarevilla viivoilla tyyli- teltynä kuusia, joiden oksilla on vihreitä ja harmaita täpliä. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät pallomalli ja rusettirieha ole siinä määrin omaperäisiä ja itsenäisiä teoksia, että ne olisivat tekijänoikeudellisesti suojattavia teoksia. Kuusikkomallia tekijänoikeusneuvosto pitää siinä määrin omaperäisenä ja itsenäisenä, että se on tekijänoikeuslain 1§:ssä suojattu teos.

Pallomalli ja rusettirieha-mallien kopioimisella ei ole tekijänoikeudellista merkitystä. Kuusikko-mallin osalta todetaan, että X:n suunnittelema kangas ja kangasliikkeessä myynnissä oleva kangas eivät ole identtisiä. Toinen kangas ei siis ole kopio X:n kankaasta. (Wikholm 1.7.2011, sähköpostiviesti, tekijänoikeusneuvoston lausunto 1989:6.)

Edellisessä tapauksessa tekijänoikeusneuvosto katsoi kahden mallin olevan tavanomaisia, jotka eivät täyttäneet omaperäisyyden vaatimusta tavanomaisilla pallo- ja rusettikuvioiden kanssa. Sen sijaa kuusikko-mallissa ilmeisesti oli käytetty tarpeeksi luovuutta ja malli oli omalla tavallaan omaperäinen, sillä se ylitti teoskynnyksen.

6.2 Taloudelliset ja moraaliset oikeudet

Tekijänoikeus tuottaa yksinoikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Teos voidaan saattaa yleisön saataville muuttumattomana tai muutettuna tai toista tekotapaa käyttäen. (Tekijänoikeuslaki 1:2.1 §.) Kappaleen valmistamisella tarkoitetaan sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös kappaleen kopioimista. (Tekijänoikeuslaki 1:2.2 §; Haarmann 2005, 113.)

Tekijän yksinoikeus ulottuu myös niihin tapauksiin, joissa hänen teoksestaan valmistetaan kappaleita muuttumattomana tai muutettuna, toisessa taidelajissa tai toista tekotapaa käyttäen (tekijänoikeuslaki 1:2.1 §). Tällöin voidaan esimer-

kiksi Tove Janssonin muumeista tai Walt Disney'n luomista kaksiulotteisista hahmoista tehdä kolmiulotteisia. Teos ja tekijän yksinoikeus säilyvät samana toisessakin taidelajissa (Haarmann 2005, 115).

Tekijällä on oikeus saattaa teoksensa yleisön saataville. Hän voi tehdä sen joko esittämällä teoksen julkisesti, levittämällä teoksen kappaleita yleisön keskuuteen, näyttämällä teoksen julkisesti tai välittämällä sen yleisölle johtimitse tai johtimitta. (Tekijänoikeuslaki 1:2.3-6 §.) Julkinen näyttäminen tulee kyseeseen lähinnä kuvataiteen teosten kohdalla. Esimerkiksi öljymaalaukset on voitu näyttää taidenäyttelyssä sellaisenaan, diakuvana tai televisiossa. (Haarmann 2005, 135.)

Teoskappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen voi tapahtua monella eri tavalla. Tekijänoikeuslaissa mainitaan teoskappaleiden tarjoaminen vuokrattavaksi, myytäväksi tai lainattavaksi. Muita levittämistapoja ovat lahjoittaminen ja vaihtaminen. Esimerkiksi kirpputorit ja taidegalleriat levittävät teoskappaleita yleisölle. (Tekijänoikeuslaki 2:3 §; Haarmann 2005, 133.)

Moraalisilla oikeuksilla tarkoitetaan isyysoikeuksia ja respektioikeuksia. Kun teos saatetaan yleisön saataviin tai kun siitä valmistetaan kappale, on tekijä ilmoitettava (tekijänoikeuslaki 1:3.1 §). Tekijän oikeutta tulla mainituksi teoskappaleissa ja saatettaessa teos yleisön saataville, kutsutaan isyysoikeudeksi. Teosta ei saa muuttaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla. Teosta ei saa myöskään saattaa yleisön saataville tekijää loukkaavassa yhteydessä tai muodossa. (Tekijänoikeuslaki 1:3.2 §.) Lisäksi taideteoksista voidaan ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen sekä sanomalehteen selostettaessa päivätapahtumaa (tekijänoikeuslaki 2:25.1 §.)

6.3 Tekijänoikeuden loukkaus

Joka loukkaa toisen oikeutta kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen, on tuomittava tekijänoikeusrikoksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Tekijänoikeusrikoksena käsitellään kolmenlaisia tekoja. Tekijänoikeudella suo-

jattua aineistoa loukataan silloin, kun teko on tahallinen tai se aiheuttaa huomattavaa vahinkoa tai haittaa tai jos teko on tehty ansiotarkoituksessa. Myös tällaisen aineiston maahantuonti yleisölle levitettäväksi ja edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi on rangaistavaa. Pelkästään haittaamistarkoituksessa tehty tällaiset loukkaukset jäävät tekijänoikeusrikkomuksina rangaistaviksi. Jos kyseessä on tietoverkon avulla tapahtuva loukkaaminen, rangaistavuus ei edellytä ansiotarkoitusta. (Rikoslaki 49:1§;Haarmann 2005, 344.)

Tekijänoikeusrikkomukseen voidaan tuomita silloin, jos teko ei ole rangaistava rikoslain tarkoittamana tekijänoikeusrikkoksena. Tekijänoikeusrikkomuksesta tuomitaan sakkoja. Tekijänoikeusrikkomuksen tunnusmerkistö täyttyy, jos tahallaan tai huolimattomuuttaan valmistaa teoksesta kappaleita tai saattaa teoksen yleisön saataviin lain säännösten vastaisesti tai jos muuten rikkoo moraalisia oikeuksia. Rangaistavaa on myös sellaisten teoksen kappaleiden kuljettaminen Suomeen, joiden epäillään valmistetun olosuhteissa, jotka Suomessa olisivat rangaistavia lain mukaan. (Tekijänoikeuslaki 7:56a §.) Sekä tekijänoikeusrikos että –rikkomus säätelevät itse asiassa samaa oikeudenloukkausta. Tekijänoikeusrikos on saman oikeudenloukkauksen törkeämpi tekomuoto. (Haarmann 2005, 351.) Pääsääntöisesti tekijänoikeusrikkomuksesta voi nostaa syytteen vain asianomistaja itse (rikoslaki 7:62.1 §).

Tekstiilisuunnittelua koskevia korkeimman oikeuden tapauksia ei Suomessa kovin montaa ole. Yksi keskeinen ratkaisu on vuodelta 1971 oleva korkeimman oikeuden päätös, joka käsittelee ryijyn teoskynnyksen ylittämistä. Lisäksi päätöksessä tulee hyvin esille tekijänoikeuden loukkaus ja sen seuraamukset.

A oli ostanut tekstiilitaiteilija C:lta yksinoikeuden tämän suunnittelemaan Portti-nimiseen ryijyyn ja valmistanut siitä omassa Z-liikkeessään kappaleita. B puolestaan oli valmistanut myös kappaleita Portti-ryijystä tehden niitä huonommasta materiaalista ja myynyt niitä samalla nimikkeellä kuluttajille. A vaati B:lle rangaistusta ja suorittamaan A:lle korvaukseksi ryijymallin käyttämisestä 10 000 markkaa ja käyttämisen aiheuttamasta muusta menetyksestä 20 000 markkaa. Lisäksi A vaati, että jäljennöskappaleet määrättäisiin takavarikoitaviksi ja hävitettäväksi ja että B velvoitettaisiin korvaamaan A:n kulut jutusta.

Käräjäoikeus katsoi, että B oli valmistanut ainakin 50 kappaletta kanteessa tarkoitettua ryijyä, jonka valmistus- ja myyntioikeus oli luovutettu A:lle. Oikeus päätti, että ryijy ei ollut sellainen taiteellinen

teos, jolla olisi tekijänoikeussuoja. Kauhavan kihlakunnanoikeus hylkäsi kanteen ja velvoitti A:n suorittamaan B:lle korvauksia oikeuskuluista 1 000 markkaa.

A:n haettua muutosta Vaasan hovioikeudesta, oikeus päätti ryijyn olevan tekijänoikeuslain tarkoittama taiteellinen teos. B tuomittiin tekijänoikeusrikkomuksesta kolmeen kymmeneen 70 markan päiväsakkoon eli 2 100 markan sakkoon. Lisäksi B veloitettiin tekijänoikeuslain nojalla suorittamaan A:lle korvauksia ryijymallin käyttämisestä 5 000 markkaa ja käyttämisen aiheuttamasta muusta menetyksestä 5 000 markkaa. Lisäksi B:n jäljellä olevat jäljennöskappaleet määrättiin takavarikoitaviksi ja päätöksen tultua lainvoimaiseksi edelleen hävitettäväksi. Lisäksi B veloitettiin korvaamaan A:lle oikeudenkäyntikuluja 800 markkaa.

B valitti päätöksestä korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ei katsonut aiheelliseksi muuttaa hovioikeuden päätöstä muulla tavoin, kuin että B:n A:lle maksettavaa korvausta ryijymallin käyttämisestä alennettiin 3 000 markkaan. (KKO 1971 II 4, Karhu, R., Kukkonen, J., Liedes, J & Nilsson, T. 2001, 51-53.)

Tässä ryijy-tapauksessa tulevat hyvin ilmi ne sanktiot, jotka tekijänoikeuden rikkomisesta voivat seurata: Sakkorangaistus ja korvausten maksaminen sekä takavarikko ja kopiotuotteiden hävittäminen. Ratkaisevaa tapauksessa oli se, että oikeus katsoi ryijyn olevan tekijänoikeuden tarkoittama teos.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat: Mitkä ovat mallisuojan saamisen edellytykset tekstiilisuunnittelun osalta ja eri rekisteröintimahdollisuudet? Onko pienyrittäjän tai käsityöläisen tarkoituksenmukaista käyttää mallisuoja ja jos on, niin mitä hyötyä siitä on? Milloin pienyrittäjän tai käsityöläisen tekstiilisuunnittelu ylittää tekijänoikeuslain edellyttämän teoskynnyksen? Mitä hyötyä tekijänoikeudesta on pienyrittäjälle tai käsityöläiselle?

Mallisuojan saamisen edellytykset ovat kansallisen mallin ja yhteisömallin osalta samat. Mallilta edellytetään uutuutta ja yksilöllisyyttä sekä sitä, että malli on luovan työn tulosta. Mallin tulee täyttää molemmat, sekä uutuuden että yksilöllisyyden vaatimukset, jotta se voidaan rekisteröidä. Malli on silloin yksilöllinen, kun sen kokonaisvaikutelma poikkeaa aiemmista malleista. Malli on puolestaan silloin uusi, kun toista samanlaista mallia ei ole tullut julkiseksi ennen mallin rekisteröimispäivää. (Mallioikeuslaki 1:2.2 §; Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 4 artiklan 1 kohta, asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohta.) Luovuuden vaatimuksella tuetaan uutta muotoilua. Luovuutta ei ole käyttää tavanomaisia kuvioita, kuten palloja tai kolmioita. (Haarmann 2006, 214.) Rekisteröimättömältä yhteisömallilta edellytetään uutuuden ja yksilöllisyyden lisäksi tunnetuksi tulemistä alalla toimivien keskuudessa (neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohta, asetuksen 6 artiklan a alakohta, 11 artikla).

Kansainvälistä rekisteröintiä haettaessa tulee mallin täyttää kohdemaan mallille asetetut edellytykset, jotka Suomessa siis ovat mallin uutuus ja yksilöllisyys (mallioikeuslaki 1:2.2 §). Rekisteröinti tulee voimaan vain niissä kohdemaissa, joiden mallien rekisteröintiedellytykset täyttyvät.

Maakohtaisissa rekisteröinneissä mallin pitää täyttää kohdemaan mallin edellytykset (Patentti- ja rekisterihallitus 2011g, hakupäivä 20.9.2011). Tässä työssä on mahdotonta ottaa kantaa maakohtaisiin rekisteröinteihin, sillä jokaisen maan lainsäädännössä on omat edellytyksensä mallioikeuden saamiselle.

Pienyrittäjän on tarkoituksenmukaista käyttää mallisuoja, jos hän on luonut jotain uutta ja erilaista. Lisäksi, jos tuotteella ajatellaan olevan kysyntää markkinoilla ja sitä aiotaan myydä, on hyvä suojata tuote mallisuojalla. Mallioikeus antaa mallin luojalle yksinoikeudet mallin käyttämiseen. Näitä oikeuksia ovat mallin mukaisen tai sen sisältävän tuotteen valmistaminen, tarjoaminen, käyttäminen, markkinoille saattaminen, maahantuonti, maastavienti taikka varastoiminen näihin käyttötarkoituksiin. (Mallioikeuslaki 1:5a §.)

Ellei tuotteella ole mallisuoja, niin mallin loukkaukselle ei ole käytännössä mitään tehtävissä. Oikeastaan ainoa keino sellaisessa tapauksessa, jossa mallia ei ole suojattu, on vedota rekisteröimättömän mallin suojaan. Tämä on kuitenkin mahdollista vain silloin, kun kyseessä on yhteisömalli. Tällöin pitää näyttää, että malli on tullut tunnetuksi alalla toimivien keskuudessa ja lisäksi mallin tulee täyttää yleiset mallin edellytykset. Tässä tapauksessa on hyvä muistaa, että rekisteröimättömän yhteisömallin suoja on voimassa vain kolme vuotta, kun rekisteröidyn mallin suoja-aika on yhteensä 25 vuotta. (Neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 1 artiklan 2 kohdan b alakohta, asetuksen 11 artikla.)

Mallisuojan valintaan vaikuttaa se, millä markkinoilla tuotteita aiotaan myydä. Jos esimerkiksi on tarkoitus toimia vain kotimaan markkinoilla tai vielä pienemällä alueella, järkevin suojamuoto on kansallinen mallisuoja. Kansallisen mallisuojan etuna on myös laajempi ja kattavampi tutkinta, kuin yhteisömallin osalta. Jos aiotaan toimia koko Euroopan yhteisön alueella tai tuotteita kaupataan internetin välityksellä, on syytä suojata tuotteet yhteisömallin avulla. Internetin välityksellä tapahtuvaan kauppaan voi käyttää myös kansainvälistä rekisteröintiä, jolloin suoja voi kattaa Euroopan yhteisön lisäksi myös muita Haagin sopimukseen teollismalleista liittyneitä valtioita. Rekisteröimättömän mallin antaman suojan varaan ei kannata laskea, ellei sitten tee tuotteita, joilla on ajateltu olevan lyhyt käyttöikä. Tällöin voi loukkaustapauksessa vedota rekisteröimättömän mallin suojaan, jos tuotteita on myyty Euroopan yhteisön alueella ja katsotaan, että malli on tullut tunnetuksi alalla toimivien keskuudessa.

Yhteisömalli on syrjäyttänyt suosiossa kansallisen mallin (Priia 27.9.2011, haastattelu). Tähän voi olla syynä se, että yhteisömallin rekisteröimiskustannukset ovat kohtuulliset ja suoja on voimassa koko yhteisön alueella (Office for harmo-

nization in the internal market 2011b, hakupäivä 26.5.2011; neuvoston asetus yhteisömallista, asetuksen 1 artiklan 3 kohta). Lisäksi rekisteröiminen on yhtä helppoa, kuin kansallisen mallinkin.

Kansainvälistä rekisteröimistä ei vielä Suomessa tunneta tarpeeksi, jotta sitä osattaisiin hakea (Priia 27.9.2011, haastattelu). Kansainvälisen rekisteröimisen etuna on, että sopimusvaltion kansalainen tai yritys voi hakea mallisuoja samalla kertaa kaikissa nimeämässään sopimusvaltioissa (Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, asiakirjan 3 artikla; HE 225/2008 vp, 5).

Maakohtaista rekisteröintiä kannattaa hakea esimerkiksi silloin, kun tuotetta markkinoidaan ja myydään johonkin tiettyyn maahan, joka ei kuulu Euroopan yhteisöön tai maahan, jossa ei ole voimassa kansainvälinen rekisteröinti. Viime kädessä mallisuojan valinta on aina tapauskohtaista ja jokaisen kannattaa punnita suojan tarve ja mahdollinen suojamuoto perusteellisesti.

Ylipäänsä suomalaiset hakevat todella vähän mallin rekisteröintejä. Oli kyseessä sitten kansallinen mallisuoja, yhteisömalli tai kansainvälinen rekisteröinti. Ilmeisesti näitä mahdollisuuksia ei tunneta tarpeeksi hyvin tai sitten ei vain välitetä mallin suojaamisesta. Tietoa aiheesta on saatavilla esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen sivuilla. (Priia 27.9.2011, haastattelu.)

Tekstiilisuunnittelulla voi olla lain mukaan tekijänoikeussuoja. Tämä voidaan havaita myös työssä olevista esimerkkitapauksista. Suunnittelun tulee kuitenkin ylittää teoskynnys, mikä ei ole tekstiilisuunnittelun tuotteille aina itsestäänselvyys. Ylittääkseen teoskynnyksen pitää teoksen olla uusi ja omaperäinen. Omaperäisyys tarkoittaa ainutkertaisuutta eli kukaan muu ei olisi voinut tehdä samanlaista teosta. Teoksen tulee olla luovan työn tulos ja ilmentää tekijän persoonallisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että teos on syntynyt kopioimatta, ilman ohjeita, rajoitteita tai esikuvia. (Sorvari 2007, 40-42.) Tekijänoikeusneuvoston lausunnoista kävi ilmi, että juuri omaperäisyyden puuttumisen takia jotkin tuotteet eivät ylittäneet teoskynnystä. Itse aiheen ei tarvitse olla omaperäinen, mutta lopputuloksen ja kokonaisvaikutelman tulee olla omaperäinen.

Tekijänoikeussuojan voimassaoloaika on huomattavasti pidempi, kuin mallisuoja. Tekijänoikeussuoja on voimassa luomishetkestä alkaen ja vielä 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta (tekijänoikeuslaki 4:4.3 §). Tekijänoikeutta ei myöskään tarvitse erikseen hakea tai rekisteröidä, eikä se näin ollen maksa mitään (Haarmann 2006,71). Tekijänoikeus tarkoittaa myös sitä, että tekijällä on teokseensa moraaliset ja taloudelliset oikeudet. Nämä oikeudet antavat yksinoikeuden teoksen valmistamiseen ja teoksen saattamiseen yleisön saataville sekä moraalisia oikeuksia, kuten oikeus tulla mainituksi aina teoksen yhteydessä. (Tekijänoikeuslaki 1:2.1 §, 1:3.1 §.)

8 POHDINTA

Työn tavoitteena oli tutkia tekstiilisuunnittelun suojaamista mallioikeuden ja tekijänoikeuden avulla. Työn tarkoituksena oli selvittää mitkä ovat mallisuojan saamisen edellytykset tekstiilisuunnittelun osalta ja eri rekisteröintivaihtoehdot. Lisäksi tutkittiin, onko pienyrittäjän tarkoituksenmukaista käyttää mallisuojaaja ja mitä hyötyä siitä hänelle on. Työssä pyrittiin selvittämään myös, milloin tekstiilisuunnittelu ylittää tekijänoikeuslain edellyttämän teoskynnyksen ja mitä hyötyä tekijänoikeudesta on pienyrittäjälle tai käsityöläiselle.

Työssä käytettiin lainopillista tutkimusmenetelmää sekä laadullista tutkimusta haastattelun muodossa. Työssä käyttämäni lähteet olivat mielestäni perusteltuja. Tärkeimmät lähteeni olivat mallioikeuslaki, tekijänoikeuslaki ja neuvoston asetus yhteisömallista. Kirjallisuudesta valitsin uusimmat aiheesta kirjoitetut teokset. Työssä käyttämäni oikeustapaukset ja tekijänoikeusneuvoston lausunnot olivat aiheeseen sopivia. Oikeustapauksia tekstiilisuunnittelusta ei ollut paljon, joten oli vaikeaa löytää työhön esimerkkitapauksia. Tekijänoikeusneuvoston ratkaisuja tekstiilisuunnittelusta sen sijaan oli enemmän saatavilla. Jotkut tekijänoikeusneuvoston ratkaisut olivat sen verran vanhempia, ettei niitä ollut saatavilla opetus- ja kulttuuriministeriön internet-sivuilla. Näitä ratkaisuja tiedustelin tekijänoikeuden tietokeskuksesta.

Haastattelu onnistui mielestäni hyvin siihen nähden, että se toteutettiin sähköpostitse. Haastattelu toi mielestäni hyvän käytännön näkökulman mallioikeudesta. Lakien, oikeuskirjallisuuden, haastattelun sekä muiden lähteiden perusteella pystyin vastaamaan mallioikeutta koskeviin tutkimusongelmiin. Tekijänoikeuden osalta lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus, esimerkkitapaukset ja muut lähteet vastasivat tutkimusongelmiini. Esimerkit tekijänoikeudesta toivat hyvin esille, milloin teoskynnys oli joko ylittynyt tai ei ollut ylittynyt.

Päätulokset voisi lyhyesti ilmaista niin, että mallisuojan edellytykset ovat uutuus ja yksilöllisyys sekä luovuus. Rekisteröimisvaihtoehtoja ovat kansallinen mallioikeus ja yhteisömalli. Joissain tapauksissa mallilla voi olla rekisteröimättömän

yhteisömallin suoja. Myös kansainvälistä rekisteröintiä ja maakohtaista rekisteröintiä voidaan käyttää, mutta näitä suojamuotoja ei vielä tunneta kovin hyvin. Pienyrittäjälle on hyötyä suojata malli, jos sitä aikoo käyttää liiketoiminnassa ja jos on luonut jotain uutta ja myyvä. Tekstiilisuunnittelun osalta tekijänoikeuden teoskynnyksen ylittäminen ei ole itsestään selvyy. Ylittääkseen teoskynnyksen pitää teoksen olla uusi ja omaperäinen. Tekijänoikeutta ei tarvitse erikseen hakea tai rekisteröidä, eikä se maksa mitään. Tekijänoikeus tuottaa moraaliset ja taloudelliset oikeudet tekijänoikeudenhaltijalle. Eri suojavaihtoehtojen hyötyjä on tarkemmin tuotu esille varsinaisessa tekstissä ja johtopäätökset luvussa.

Aloin tekemään opinnäytetyötä keväällä 2011. Työn rajaaminen ja tutkimusongelmien määrittäminen oli haasteellista työssä, jossa ei ollut toimeksiantajaa. Työn aloittamisessa menikin aikaa jonkin verran, ennen kuin pääsin varsinaisesti kirjoittamaan työtä. Aihe hyväksyttiin huhtikuussa ja sen jälkeen aloitusseminaari pidettiin ennen kesälomia. Alkuperäinen suunnitelma oli, että aloitusseminaari olisi ennen kesää, ohjausseminaari elokuussa ja esitykseminen syyskuussa. Valmistumista oli tarkoitus hakea lokakuussa. Tämä aikataulu ei aivan pitänyt. Aikataulu siirtyi kuukaudella eteenpäin.

Teorian ohella etsin työhöni jo alkuvaiheessa esimerkkitapauksia, jotka avasivat aihetta minulle enemmän. Yksi työn mukavimmista vaiheista oli tiedon etsiminen ja lähteitä työhön kertyikin paljon. Oli mielenkiintoista koota tietoa eri paikoista. Tekeminen oli, kuin palapelin rakentamista, jossa palat täydentävät kokonaisuutta. Monesti työn edetessä löytyi uusia lähteitä ja työn tekeminen poiki uusia oivalluksia ja ideoita. Tämän työn etuna oli se, että kansallisen lainsäädännön lisäksi oli mahdollista perehtyä neuvoston asetukseen yhteisömallista. Tämän lisäksi oli mahdollista tutustua kansainvälisiin sivustoihin kuten OHIM:in ja WIPO:n sivuihin. Haasteellista oli se, että tutkittavana oli mallioikeuslaki, tekijänoikeuslaki ja neuvoston asetukset yhteisömallista. Myös aihealueita oli monta, joiden hallitsemisessa oli haastetta: Kansallinen mallioikeuslaki, yhteisömalli, kansainvälinen ja maakohtainen rekisteröinti sekä tekijänoikeus. Kaikista näistä aihealueista olisi jo itsessään voinut tehdä opinnäytetyön.

Työn loppuvaiheessa olisi avautunut mahdollisuus tehdä tilastollinen tutkimus liittyen mallioikeuteen, mutta tämä osoittautui työn siinä vaiheessa liian työlääksi

menetelmäksi. Tilastolliseen tutkimukseen olisi pitänyt varautua jo opinnäyte-työn alussa, jotta olisi ollut mahdollista valmistella hyvä kyselylomake. Lisäksi uuden tutkintamenetelmän omaksumiseen olisi pitänyt varata aikaa.

Olen erittäin tyytyväinen työn lopputulokseen. Kaikki työn osa-alueet yhdessä muodostavat työstä hyvän, monipuolisen ja informatiivisen kokonaisuuden tekstiilisuunnittelun suojavaihtoehtoista. Aiheesta riitti hyvin materiaalia opinnäyte-työn aiheeksi ja työn edetessä huomasin, että aihe olikin ajateltua laajempi. Vastikään voimaan tullut kansainvälinen rekisteröinti ja maakohtainen rekiste-röinti tulivat työhön mukaan loppusuoralla. Aluksi ajattelin jättää ne työn ulko-puolelle rajaamalla ne otsikoinnin ulkopuolelle. Toisaalta ne antavat hyvän lisän työhön, jonka tarkoitus on tuoda esille eri suojavaihtoehtoja.

Opinnäytetyöstäni voi olla minulle itselleni hyötyä tulevaisuudessa, sillä olen itse käsitöiden harrastaja ja myös taide ja taiteen tekeminen kiinnostaa minua. Toi-von, että työstäni olisi hyötyä myös muille käsityöläisille ja myös yrittäjille, jotka haluavat tietää enemmän luomistyön tuotteidensa suojaamisesta.

Opinnäytetyöprosessi oli pitkä ja työläs. Kirjoittaminen itsessään oli luontevaa, mutta opinnäytetyön ohjeiden noudattaminen ei alussa tuntunut helpolta, sillä muistettavaa oli paljon. Työn tekeminen oli ajoittain stressaavaa ja turhauttavaa, mutta työn ollessa jo tässä pohdintavaiheessa alkaa olo olla jo huojentunut. Opinnäytetyöprosessi opetti pitkäjänteisyyttä, kärsivällisyyttä, tarkkojen ohjeiden noudattamista, ongelmanratkaisukykyä ja stressinsietokykyä, näin muutamia asioita mainitakseni.

Jatkotutkimusaihe voisi olla esimerkiksi tutkia tilastollisen tutkimuksen avulla sitä, miten paljon eri suojamuotoja käytetään tekstiilisuunnittelun suojaamiseen sekä suojamuotojen tunnettavuutta tekstiilisuunnittelijoiden ja yrittäjien keskuu-nessa. Lisäksi voisi tutkia, millä perusteella yritykset valitsevat mallisuojan ja millaisia kokemuksia heillä on mallisuojusta ja sen hyödyllisyydestä.

LÄHTEET

Decision of the invalidity division.ICD 000003333. Hakupäivä 2.9.2011, <http://oami.europa.eu/pdf/design/invaldec/ICD%20000003333%20decision%20%28EN%29.pdf>.

Decision of the invalidity division.ICD 000001568. Hakupäivä 31.5.2011, [http://oami.europa.eu/pdf/design/invaldec/1568\(EN\).pdf](http://oami.europa.eu/pdf/design/invaldec/1568(EN).pdf).

Eskola, J. & Suoranta, P. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Euroopan unionin neuvoston asetus yhteisömallista, 12.12.2001,2002/6/EY, EYVL L 3, 5.1.2002, 1.

Haarmann, P. 2005. Tekijänoikeus ja lähioikeudet. Helsinki:Talentum.

Haarmann, P. 2006. Immateriaalioikeus. Helsinki:Talentum.

Haarmann, P. & Mansala, M. 2007. Immateriaalioikeuden perusteet. Helsinki:Talentum.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi mallioikeuslain muuttamisesta. HE 217/2002. Hakupäivä 15.6.2011, <http://www.eduskunta.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle mallioikeuslaiksi. HE 113/1970. Hakupäivä 15.6.2011, <http://www.edilex.fi/virallistieto/he/fi19700113.pdf>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvän Geneven asiakirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi mallioikeuslain muuttamisesta. HE 225/2008. Hakupäivä 20.9.2011, <http://edilex.fi/virallistieto/he/fi20080225.pdf>.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki:Talentum.

Intellectual Property Office 2011a. What is a registered design? Hakupäivä 27.9.2011, <http://www.ipo.gov.uk/types/design/d-about/d-whatism.htm>.

Intellectual Property Office 2011b. Registered design protection. Hakupäivä 16.10.2011, <http://www.ipo.gov.uk/types/design/d-about/d-protect.htm>.

Karhu, K., Kukkonen, J., Liedes, J. & Nilsson, T. 2001. Tekijänoikeustapaukset yleisissä oikeusasteissa vuosina 1932-2000. Helsinki: Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys ry.

KKO 6.4.1982 T 3145. Finlex.

Mallioikeusasetus 2.4.1971/252.

Mallioikeuslaki 12.3.1971/221.

Oesch, R., Rinkineva, M., Hietamies, H. & Puustinen, K. 2005. Mallioikeus: muotoilunsuoja. Helsinki: Talentum.

Office for harmonization in the internal market 2011a. Designs. Hakupäivä 26.5.2011, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/RCD/index.en.do>.

Office for harmonization in the internal market. 2011b. Fees and payment. Hakupäivä 26.5.2011, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/RCD/feesPayment/feesPayment.en.do>.

Office for harmonization in the internal market. 2010c. Institutional information. Hakupäivä 26.6.2011, <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/institutional/institutional.en.do>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a. Tekijänoikeusneuvosto. Hakupäivä 1.10.2011, <http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/?lang=fi>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011b. Tekijänoikeusneuvoston lausunto 30.1.2003 2003:1. Hakupäivä 1.7.2011, http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2003/liitteet/tn200301.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011c. Tekijänoikeusneuvoston lausunto
10.4.2003 2003:8. Hakupäivä 4.7.2011,
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2003/liitteet/tn200308.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011d. Tekijänoikeusneuvoston lausunto
16.1.2008 2008:2. Hakupäivä 4.7.2011,
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2008/liitteet/TN_2008_2.pdf.

Ornamo. 2011. Hakupäivä 14.6.2011, <http://www.ornamo.fi/>.

Patentti- ja rekisterihallitus 2011a. Tilastot. Hakupäivä 24.5.2011,
http://tavamerkki.prh.fi/kaavio/tmtilastot/mallit_kasittelytilastoa_nettili_FI.htm.

Patentti- ja rekisterihallitus 2011b. Mallin rekisteröinnin edellytykset. Hakupäivä
22.5.2011, <http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/mallinrekisteroiminen/edellytykset.html#rekisteroinninesteet>.

Patentti- ja rekisterihallitus 2011c. Mallioikeudet. Hakupäivä 22.5.2011,
<http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/yleista.html>.

Patentti- ja rekisterihallitus 2011d. Rekisteröintihakemuksen laatiminen. Hakupäivä
22.5.2011,
<http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/mallinrekisteroiminen/hakemuksenlaatiminen.html>.

Patentti ja rekisterihallitus. 2010e. Mallien luokitus. Hakupäivä 24.5.2011,
<http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/mallienluokitusluettelo.html>.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2011f. Hakupäivä 22.5.2011,
<http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/hinnasto/hakemusmaksut.html>.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2011g. Maakohtainen rekisteröinti. Hakupäivä
20.9.2011,
<http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/rekisterointiulkomailla/maakohtainenrekisterointi.html>.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2011h. Haagin sopimuksen Geneven asiakirjan mukainen kansainvälinen rekisteröinti. Hakupäivä 20.9.2011, <http://www.prh.fi/fi/mallioikeudet/rekisterointiulkomailla/haaginsopimus.html>.

Priia, T., apulaisjohtaja, Patentti- ja rekisterihallitus, tavaramerkki- ja mallilinja. 2011. Sähköpostihaastattelu. 27.9.2011. Tekijän hallussa.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sorvari, K. 2007. Tekijänoikeuden loukkaus. Helsinki:WSOYpro.

Teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja, 2.7.1999. Hakupäivä 15.10.2011.

http://www.prh.fi/stc/attachments/mallioikeus/Geneven_asiakirjan_sopimusteksti.pdf.

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.

Wikholm, M. Tekijänoikeuden tietokeskus. Re: Opinnäytetyöasiaa. Sähköpostiviesti k7pean00@students.oamk.fi 1.7.2011.

World intellectual property organization 2011. What is Wipo. Hakupäivä 20.9.2011, http://www.wipo.int/about-wipo/en/what_is_wipo.html.

LIITTEET

Liite 1 Mallin rekisteröintihakemus

Liite 2 Yhteisömallin rekisteröintihakemus

Liite 3 Haastattelukysymykset

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS
Tavaramerkki- ja mallilinja

Mallioikeusasiat

Arkadiankatu 6 A, 00100 Helsinki

PL 1170, 00101 Helsinki

Puh. (09) 6939 5532

Pankkiyhteys:

Nordea FI2616603000111131 NDEAFIHH

Pohjola FI3950000120378368 OKOYFIHH

Sampo FI2480001500047908 DABAFIHH

MALLIN REKISTERÖINTIHAKEMUS

Täytetään tarvittaessa:

 Jaettu hakemus, kantahakemuksen numero
Asiakkaan viitenumero**1. Hakija**

Nimi, kotipaikka (alleiviivattuna), osoite ja puhelinnumero

Jos hakijoita on useita, joku heistä on oikeutettava kaikkien puolesta vastaanottamaan tiedonantoja. Tiedonannot lähetetään:

2. Asiamies

Nimi, kotipaikka (alleiviivattuna), osoite ja puhelinnumero. Hakijalla, jolla ei ole kotipaikkaa Suomessa, tulee aina olla Euroopan talousalueella asuva asiamies.

 Liitteenä valtakirja asiamiehelle**3. Mallin luoja:**

Nimi ja osoite

4. Tuote / Tuotteet

Tuote, jota varten mallin rekisteröintiä haetaan (esim. "Tuoli").
Yhteisrekisteröintiä haettaessa on mallit numeroitava numerojärjestyksessä (esim. "1.-3. Tuoli").

Tuoteluokka, johon malli halutaan rekisteröidä:

5. Mustavalkoinen / värillinen rekisteröinti

- Mustavalkoinen rekisteröinti
 Värillinen rekisteröinti

6. Mallin esittäminen

- Kuva-aineisto (kukin kuva toimitettava kolmena kappaleena)
 Mallikappale (jos vain mallikappale, kuva-aineisto toimitettava myöhemmin)

7. Etuoikeus

Ilmoitus, missä ja milloin etuoikeuden perustana oleva hakemus on tehty ja sen numero. (Etuoikeuteen voidaan vedota 6 kk:n kuluessa ulkomailla tehdystä ensimmäisestä hakemuksesta.)

8. Julkisuus/Salassapito

Asiakirjat voidaan pyydettyäessä pitää salaisina enintään 6 kk hakemispäivästä tai, jos etuoikeuteen vedotaan, etuoikeuden alkamispäivästä.

- 6 kk salassa tai
 viimeinen haluttu salassapitopäivä _____ . _____ . 20

9. Maksut

1) Hakemusmaksu		€
2) Lisämaksut:		
a. jokaiselta tavaraluokalta ensimmäisen luokan jälkeen (luokkamaksu)		€
b. jokaiselta mallilta ensimmäisen jälkeen (yhteisrekisteröintimaksu)		€
c. jokaiselta mallikappaleelta (säilytysmaksu)		€
d. jokaiselta mallin kuvalta ensimmäisen kuvan jälkeen (kuulutuskaksu)		€
	Yhteensä	€
Maksut on suoritettu:	☐ tilille (liitteenä kuitti)	☐ kassaan

Paikka ja aika

Hakijan nimi / toiminimi tai asiamiehen nimi sekä allekirjoitus ja nimenselvennys:

_____ . _____ . 20

- Laittamalla rastin tähän ruutuun allekirjoittaja vahvistaa allekirjoituksellaan, että yllä mallin luoja on ilmoitettu (kohta 3) on siirtänyt oikeutensa hakijaksi ilmoitetulle (kohta 1).
(Huom! Täytetään vain, jos mallin luoja ja hakija eivät ole samat, ja hakija pystyy osoittamaan oikeutensa malliin)

Huom. Hakemusmaksun maksaminen on hakemuksen vireilletulon edellytys!

 SISÄMARKKINOILLA TOIMIVA YHDENMUKAISTAMISVIRASTO (SMHV) YHTEISÖN MALLIN REKISTERÖINTIHAKEMUS																																		
Vastaanottava virasto tai toimisto täyttää <table border="1" style="float: right;"> <tr> <td>Vastaanotettu (pv/kk/vuosi)</td> <td>Sivumäärä</td> </tr> <tr> <td><input type="text"/></td> <td><input type="text"/></td> </tr> </table>		Vastaanotettu (pv/kk/vuosi)	Sivumäärä	<input type="text"/>	<input type="text"/>																													
Vastaanotettu (pv/kk/vuosi)	Sivumäärä																																	
<input type="text"/>	<input type="text"/>																																	
SMHV täyttää <table border="1" style="float: right;"> <tr> <td><input type="text"/></td> <td><input type="text"/></td> </tr> </table>		<input type="text"/>	<input type="text"/>																															
<input type="text"/>	<input type="text"/>																																	
Hakemustyyppi Hakemus useille malleille ☐ Mallien määrä <input type="text"/> Lykkäminen ¹ ☐ Mallikappale ² ☐	Hakijan/edustajan viite (ei enempää kuin 20 merkkiä) <input type="text"/> *Kieli Hakemuksen kieli tai ISO-koodi <input type="text"/> Toinen kieli ☐ ES ☐ DE ☐ EN ☐ FR ☐ IT																																	
Hakija³ Tunnistenumero <input type="text"/> oikeushenkilö ☐ luonnollinen henkilö ☐ *Nimi (oikeudellinen tai luonnollinen henkilö) <input type="text"/> Puh., faksi, sähköposti <input type="text"/> *Osoite Katu ja kadun numero Kaupunki ja postinro Maa Postiosoite (jos eri kuin edellä) Yhteenliittymästä kansallisuus ja/tai valtio																																		
Edustaja³ Tunnistenumero <input type="text"/> Nimi Puh., faksi, sähköposti <input type="text"/> Osoite Katu ja kadun numero Kaupunki ja postinro Maa Postiosoite (jos eri kuin edellä) Edustaja on rynnittymä ☐ Toimivaltainen asianajaja ☐ hyväksytty edustaja ☐ edustajien rynnittymä ☐ työntekijä ☐																																		
Tarkistuslista maksuista <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>YHTEENSÄ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Rekisteröintimaksu (1. malli)</td> <td></td> <td>230 €</td> </tr> <tr> <td>2. - 10. mallit</td> <td>(115 € x ...)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>enemmän kuin 11</td> <td>(50 € x 0)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>Julkaisemismaksu (1. malli)</td> <td></td> <td>120 €</td> </tr> <tr> <td>2. - 10. mallit</td> <td>(80 € x ...)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>enemmän kuin 11</td> <td>(30 € x 0)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>Julkaisemisen lykkäämismaksu (1. malli)</td> <td></td> <td>40 €</td> </tr> <tr> <td>2. - 10. mallit</td> <td>(20 € x ...)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>enemmän kuin 11</td> <td>(10 € x 0)</td> <td>0 €</td> </tr> <tr> <td>MAKSETTU YHTEENSÄ</td> <td></td> <td>360</td> </tr> </tbody> </table>			YHTEENSÄ	Rekisteröintimaksu (1. malli)		230 €	2. - 10. mallit	(115 € x ...)	0 €	enemmän kuin 11	(50 € x 0)	0 €	Julkaisemismaksu (1. malli)		120 €	2. - 10. mallit	(80 € x ...)	0 €	enemmän kuin 11	(30 € x 0)	0 €	Julkaisemisen lykkäämismaksu (1. malli)		40 €	2. - 10. mallit	(20 € x ...)	0 €	enemmän kuin 11	(10 € x 0)	0 €	MAKSETTU YHTEENSÄ		360	*Maksaminen Sekkitali SMHV:ssa ☐ Tilinumero: <input type="text"/> ☐ Tilää SMHV:ssa ei käytetä Siirto SMHV:n tilille ☐ Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ☐ La Caixa Siirretty (pv/kk/vuosi) <input type="text"/> ☐ Maksaminen sekillä (liitteenä) ☐ Muut maksutavat
		YHTEENSÄ																																
Rekisteröintimaksu (1. malli)		230 €																																
2. - 10. mallit	(115 € x ...)	0 €																																
enemmän kuin 11	(50 € x 0)	0 €																																
Julkaisemismaksu (1. malli)		120 €																																
2. - 10. mallit	(80 € x ...)	0 €																																
enemmän kuin 11	(30 € x 0)	0 €																																
Julkaisemisen lykkäämismaksu (1. malli)		40 €																																
2. - 10. mallit	(20 € x ...)	0 €																																
enemmän kuin 11	(10 € x 0)	0 €																																
MAKSETTU YHTEENSÄ		360																																
Allekirjoitus Nimi <input type="text"/> *Allekirjoitus <input type="text"/>																																		
# 09001F01V2C																																		
* Välttämättömät tiedot ¹ Kohta valitaan, jos hakemuksessa on vähintään yksi malli, jonka julkaisemista lykätään. ² Kohta valitaan, jos hakemuksessa on vähintään yksi kaksiosoitteisen mallin mallikappale. ³ Jos edustajia on enemmän kuin kolme tai jos tila on muuten riittämätön, käytetään liitelomaketta.																																		
RESET FORM																																		
sivunumero <input type="text"/> 1 / <input type="text"/>																																		

YHTEISÖN MALLIN REKISTERÖINTIHAKEMUS (jatkoa)

Jos malleja on enemmän kuin 1, otetaan tästä lomakkeesta jäljennös (1 lomake / malli)

☐ Kohta rastitaan, jos jäljempänä olevat tiedot ovat samat kaikissa tämän hakemuksen sisältämissä malleissa	Med.002
Mallin numero <input type="text"/> Kokonaismäärästä <input type="text"/> Hakijan nimi <input type="text"/>	
* Tuotteesta/tuotteista ilmoittaminen ¹ ☐ Tuotteesta ilmoittaminen on sama kaikissa malleissa	Locarno-tuokitus
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
Yleissopimuksen mukainen etuoikeus²	
☐ Sama etuoikeus koskee kaikkia malleja ☐ Asiakirja liitteenä	
Maa, jossa ensimmäinen hakemus on jätetty tai ISO <input type="text"/>	<input type="text"/>
Päivämäärä, jolloin ensimmäinen hakemus jätettiin ³ <input type="text"/>	<input type="text"/>
Hakemuksen numero <input type="text"/>	<input type="text"/>
Näytteillepanoon perustuva etuoikeus²	
☐ Sama etuoikeus koskee kaikkia malleja ☐ Asiakirja liitteenä	
Näyttelyn nimi <input type="text"/>	<input type="text"/>
Päivämäärä ja paikka ³ <input type="text"/>	<input type="text"/>
Tunnetuksi tulemisen päivämäärä ³ <input type="text"/>	<input type="text"/>
Muotoilija²	
☐ Sama muotoilija kaikilla malleilla ☐ Luopuminen	
Nimi <input type="text"/>	<input type="text"/>
Osoite <input type="text"/>	<input type="text"/>
Muuta	
☐ Julkaisemisen lykkäyspyyntö ☐ Kuvien määrä	
☐ Mallia haetaan mallikappaleen kanssa ⁴	
Lyhyt kuvaus kuvasta/mallikappaleesta⁵	
<input type="text"/>	

#D002F01V2C

¹ Välttämättä annettavat tiedot

² Tuotteesta tai tuotteista, joihin mallit on tarkoitus liittää tai joita varten malleja aiotaan käyttää, ilmoitetaan tavanomainen käytetty nimi mielellään EuroLocarno-tietokantaan sisältyvän termin mukaisesti. Jos tila ei niitä, voi tarvittaessa jatkaa liitelomakkeelle

³ Jos useampia kuin yksi, jatketaan liitelomakkeelle

⁴ PV/KK/VUOSI)

⁵ Hakeminen mallikappaleen kanssa ei ole mahdollista ilman lykkäämistä (ks. selittävät huomautukset)

⁶ Jos annettu tila ei niitä, jatketaan liitelomakkeelle

sivunumero

/

RESET FORM

KUVA/MALLIKAPPALELOMAKE

Kuvien määrä	Mallin numero(t)	Kokonaismäärästä	Hakijan nimi
--------------	------------------	------------------	--------------

Mod.003

Tästä lomakkeesta voidaan tarvittaessa ottaa jäljennös
Kuva/mallikappale kustakin mallista on välttämätön

#DS03F01V2C

sivunumero

/

RESET FORM

LIITELOMAKE

Hakijan nimi

Mood: 004

Tätä lomaketta tulee käyttää annettaessa lisätietoja, kun kyseessä on useampi kuin yksi hakija, edustaja, etuoikeus, mallin luoja, tuotenimike tai lyhyt kirjallinen kuvaus. Jokaisesta annettavasta lisätiedosta on mainitava, mihin se liittyy.

#D8004F01VC

RESET FORM

sivunumero

/

HAASTATTELUKYSYMYKSET TEKSTIILISUUNNITTELUN SUOJAAMISESTA
MALLIOIKEUDEN AVULLA

Kysymykset kansallisesta mallioikeudesta

Minkä verran tekstiilisuunnittelun tuotteille haetaan mallisuoja, jos verrataan muihin tuoteryhmiin?

Onko tilastotietoa, kuinka paljon tekstiilisuunnittelulle haetaan rekisteröintejä?

Ketkä yleensä hakevat tekstiilisuunnittelulle mallisuoja?

Mihin eri luokkiin tekstiilisuunnittelun tuotteet luokitellaan patentti- ja rekisterihallituksessa?

Miten mallin uutuus ja yksilöllisyys käytännössä tutkitaan esimerkiksi jonkin kangaskuvion osalta?

Milloin kokonaisvaikutelman katsotaan poikkeavan jo rekisteröidystä mallista riittävästi, jotta malli voidaan rekisteröidä uutena mallina?

Mitä hyötyjä tekstiilisuunnittelun suojaamisella on pienyrittäjälle tai käsityöläiselle?

Millä perusteella tekstiilisuunnittelun tuotteita on jätetty rekisteröimättä patentti- ja rekisterihallituksen toimesta?

Tehdäänkö tekstiilisuunnittelun malleja vastaan väitteitä väiteaikana ja kuinka yleisiä väitteet ovat?

Millaisia valituksia tehdään tekstiilisuunnittelunmalleista valituslautakuntaan?

Kysymykset yhteisömallista

Kumpi olisi tarkoituksenmukaisempi mallisuoja pienyrittäjälle tai käsityöläiselle: yhteisömalli vai kansallinen mallisuoja?

Miten yhteisömallin rekisteröimismahdollisuus tekstiilisuunnittelun tuotteille on vaikuttanut kansallisen mallin rekisteröintiin?

Minkä verran patentti- ja rekisterihallitukselle tulee tekstiilisuunnittelua koskevia yhteisömallihakemuksia?

Kysymykset muista rekisteröimismahdollisuuksista

Haetaanko tekstiilisuunnittelulle a) maakohtaisia rekisteröintejä tai b) kansainvälistä rekisteröintiä?

Tunnetaanko edellä mainittuja rekisteröinti mahdollisuuksia?